

Μ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΛΑΓΩΝΙΚΑ, 2011
ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ Α. ΤΟΥΛΑΡΙΔΟΥ-ΚΑΛΟΥΤΣΗ, Χ. ΜΟΥΖΑΚΙΤΗ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΜΟΝΤΕΛΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ: ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ-ΟΛΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΠΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ: ΜΟΝΤΕΛΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ

Μ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΛΑΓΩΝΙΚΑ
ΚΑΙ **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 :ΜΟΝΤΕΛΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ**
Α. ΒΕΡΓΕΤΗ

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ

Στην εποχή μας πληθαίνουν διαρκώς τα τραυματικά γεγονότα και τα έντονα επεισόδια κρίσης που βιώνουν οι άνθρωποι σε επίπεδο ατομικό, αναπτυξιακό, διαπροσωπικό, οικογενειακό, ομαδικό και κοινοτικό. Αν και περιστατικά κρίσης συμβαίνουν σε κάθε άνθρωπο στην πορεία της ζωής του, το ευρύτερο τεχνολογικό, κοινωνικοπολιτικό και οικονομικό περιβάλλον της σύγχρονης εποχής επισπεύδει τα στρεσογόνα γεγονότα τα οποία απειλούν όλο και μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες στον πλανήτη μας.

Τα γεγονότα κινδύνου που ενδέχεται να προκαλέσουν κρίση σε ατομικό και διαπροσωπικό επίπεδο αναφέρονται στο **θάνατο αγαπημένων προσώπων, στο διαζύγιο και στη διάλυση της οικογένειας, στη σοβαρή ασθένεια, στο μετατραυματικό στρες, στην κακοποίηση, στο βιασμό, στο σοβαρό τραυματισμό, στην απόλυση από την εργασία, στη συνταξιοδότηση** και σε άλλες κρίσιμες αναπτυξιακές καμπές στη ζωή του ατόμου. Συγχρόνως ευρύτερα καταστροφικά γεγονότα μεγάλης έντασης όπως **δυστυχήματα, σεισμοί, πλημμύρες, παλιρροϊκά κύματα, πυρηνικά ατυχήματα, πόλεμοι, βομβαρδισμοί, μετακινήσεις πληθυσμών, τρομοκρατικές ενέργειες** και ο φόβος αυτών των ενεργειών επηρεάζουν πλέον όλο και μεγαλύτερες ομάδες του πληθυσμού της γης.

Οι επαγγελματίες υγείας, πρόνοιας και ψυχικής υγείας ασχολούνται διεπαγγελματικά με τις επιπτώσεις των γεγονότων αυτών στη ζωή των ανθρώπων σε μια προσπάθεια διατύπωσης στρατηγικών παρέμβασης και οργάνωσης υπηρεσιών και προγραμμάτων διαχείρισης της κρίσης. Η αναγνώριση της ποιότητας και της έντασης των στρεσογόνων γεγονότων, η εκτίμηση της έκτασης και της ποιότητας της κρίσης και η παροχή οργανωμένων υποστηρικτικών υπηρεσιών θεωρούνται απαραίτητες προϋποθέσεις για την κατανόηση της έννοιας της κρίσης και τη συνολική αντιμετώπισή της.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 1/2

- Η έννοια της «κρίσης», όπως χρησιμοποιήθηκε στην αγγλική ορολογία για τη διατύπωση της θεωρίας της κρίσης, εμπεριέχει το διπλό νόημα της ελληνικής λέξης «κρίση» από την οποία προήλθε: αφενός μεν «τη διαταραχή της ομαλής πορείας μιας διαδικασίας», αφετέρου δε «τη διαδικασία λήψης αποφάσεων». Η διττή έννοια του όρου αναλύθηκε αργότερα από τους Carlan και Rapoport οι οποίοι θεμελίωσαν τη θεωρία της κρίσης.
- Σύμφωνα με τους ανωτέρω θεωρητικούς, η κρίση ορίζεται ως μια ανατροπή σε μια σταθερή κατάσταση.
- Το άτομο επιδιώκει να διατηρήσει μια ισορροπία κατά την πορεία της ζωής του μέσω προσαρμοστικών μηχανισμών και δραστηριοτήτων επίλυσης προβλημάτων. Αυτή η ομοιοστατική ισορροπία του ατόμου μπορεί να διαταραχθεί από ορισμένα γεγονότα που συμβαίνουν κατά τη διάρκεια της ζωής του με αποτέλεσμα να περιέλθει σε κατάσταση κρίσης. Κατά την περίοδο της κρίσης οι συνηθείς προσαρμοστικοί μηχανισμοί του ατόμου δεν είναι επαρκείς ούτε οδηγούν γρήγορα στην προηγούμενη ισορροπία (Rapoport, 1966).
- Ετυμολογικά η λέξη «κρίση» προέρχεται από το ρήμα «κρίνω», δηλαδή «κάνω εκτίμηση, ασκώ κριτική, εκφράζω τη γνώμη μου για κάτι», και σημαίνει αφενός μεν τη «διαδικασία λήψης αποφάσεων, την ικανότητα του ανθρώπου να εμβαθύνει λογικά και να καταλήγει σε ορθά συμπεράσματα», αφετέρου δε στη «διαταραχή της ομαλής πορείας μιας διαδικασίας, την κακή λειτουργία, ή την έμπρακτη αμφισβήτηση καθιερωμένων δομών, αξιών, θεσμών» (Μπαμπινιώτης, 2002).

ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 2/2

- Τα απροσδόκητα γεγονότα τα οποία εκλαμβάνονται από το άτομο ως απειλητικά και επικίνδυνα ανατρέπουν την ομοιοστατική του ισορροπία. Τότε οι συνηθισμένοι μηχανισμοί άμυνας δεν επαρκούν για να ξεφύγει το άτομο από την κρίση, οπότε δοκιμάζει νέους τρόπους αντιμετώπισης που αποβλέπουν στη μείωση της έντασης και την επίλυση της κρίσης. **Το άτομο ενδέχεται να ξεπεράσει μόνο του την κρίση και να επανέλθει στο προηγούμενο, σε μειωμένο ή σε βελτιωμένο, επίπεδο λειτουργικότητας. Επομένως το άτομο σε «κατάσταση κρίσης» κινητοποιεί δυνάμεις που δεν είχε συνειδητοποιήσει ότι υπάρχουν και δεν είχε προηγουμένως χρησιμοποιήσει.**
- Η ανάκαμψη της κρίσης θεωρείται απαραίτητη διαδικασία επιβίωσης κάθε ζώντος οργανισμού. **Στον κινέζικο πολιτισμό η έννοια της κρίσης αναπαρίσταται με το σύμβολο του «κινδύνου» -διατάραξη της ισορροπίας του ατόμου- και το σύμβολο της «ευκαιρίας» -νέοι τρόποι αντιμετώπισης για ανάκαμψη.**
- Ορισμένοι μελετητές έδωσαν περισσότερη έμφαση στον «κίνδυνο» που εμπεριέχεται στην κατάσταση κρίσης που βιώνει το άτομο, ενώ άλλοι τόνισαν ιδιαίτερα την «ευκαιρία» που του δίνεται για επαναπροσαρμογή σε βελτιωμένους τύπους προσαρμοστικότητας.
- Οι Gilliland και James (1993) περιγράφουν την κρίση ως την αντίληψη που σχηματίζει το άτομο για ένα γεγονός που το θεωρεί αβάστακτο και υπερβαίνει τα ψυχικά του αποθέματα και τους καθιερωμένους μηχανισμούς άμυνας. **Αν δεν ανακουφιστεί έγκαιρα το άτομο, τότε υπάρχει η πιθανότητα η κρίση να προκαλέσει σοβαρές συναισθηματικές, γνωσιακές και συμπεριφορικές δυσλειτουργίες.**
- Ο ψυχικός πόνος που προκαλεί η κρίση μπορεί να εκτιμηθεί υποκειμενικά από το άτομο και αντικειμενικά από τον παρατηρητή.
- Ο Albert Roberts ορίζει την κρίση «ως μια περίοδο ψυχολογικής αποδιοργάνωσης που βιώνεται από το άτομο ως αποτέλεσμα ενός γεγονότος κινδύνου ή μιας κατάστασης που αποτελεί σημαντικό πρόβλημα και δεν μπορεί να επανορθωθεί με τη χρησιμοποίηση των συνηθισμένων στρατηγικών αντιμετώπισης». Παράλληλα ορίζει και την αντίδραση στην κρίση ως αποτέλεσμα της οξείας φάσης που διέρχεται το άτομο αμέσως μετά το γεγονός κινδύνου. Σε αυτή τη φάση οι άμεσες αντιδράσεις του ατόμου μπορεί να πάρουν διάφορες μορφές όπως αποδιοργάνωση, σύγχυση, έντονο άγχος, υπερδιέγερση, θυμό, κατάθλιψη, απόσυρση, απάθεια.
- **Αυτή ιδιαίτερα την περίοδο το άτομο είναι δεκτικό βοήθειας, όπως αναλύεται παρακάτω (Roberts, 2000).**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 1/3

- Τα μοντέλα παρέμβασης σε κρίση εφαρμόζονται πλέον σε ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών υπηρεσιών που εξυπηρετούν άτομα, οικογένειες, ομάδες αλλά και ευρύτερα συστήματα (Golan, 1978· Parad & Parad, 1999).
- Τα μοντέλα αυτά εμπεριέχουν τώρα ποικιλία θεωρητικών προσεγγίσεων, όπως την ψυχοδυναμική, την προσωποκεντρική (Rogers), τη συμπεριφορική, τη γνωστική-συμπεριφορική και τη συστημική.
- Η γνώση και η κατανόηση της δυναμικής της κρίσης είναι απαραίτητες για τους κοινωνικούς λειτουργούς που ασχολούνται με ποικιλία περιπτώσεων σε επίπεδο ατομικό, οικογενειακό, ομαδικό, κοινοτικό.
- Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένοι στην έγκαιρη αναγνώριση μιας κατάστασης κρίσης κατά την οποία παρατηρείται αποδιοργάνωση στη βιοψυχοκοινωνική λειτουργικότητα των ατόμων, των οικογενειών, των ομάδων και των κοινοτήτων.
- Αυτή η αποδιοργάνωση εκφράζεται με διαταραγμένους τύπους επικοινωνίας, με διασπασμένα δίκτυα οικογενειακών και κοινωνικών σχέσεων, με συγκεχυμένες αξίες.
- Η αιτιολογία αυτών των ευρύτερων δυσλειτουργικών φαινομένων ποικίλλει και είναι τόσο πολύπλοκη, όσο η δυναμική των ατόμων, των οικογενειών, των ομάδων και των ευρύτερων κοινωνικών συστημάτων.
- Η κρίση λοιπόν, πέρα από το άτομο και την οικογένεια, αναφέρεται και σε οποιοδήποτε κοινωνικό σύστημα και λειτουργεί με τα ίδια δυναμικά στη μακροκλίμακα, όπως και στη μικροκλίμακα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 2/3

- Ο Carlan κατά τη διατύπωση της θεωρίας της κρίσης αναφέρθηκε στην **ανάγκη του ανθρώπινου οργανισμού να βρίσκεται σε ομοιοστατική ισορροπία με το εξωτερικό περιβάλλον του.**
- Όταν όμως η ισορροπία αυτή απειλείται από **εσωτερικές εντάσεις** -π.χ. κατάθλιψη εξαιτίας ενός ξαφνικού θανάτου- ή από **εξωτερικούς κινδύνους** -π.χ., φυσικές καταστροφές, σεισμούς, πολέμους- το άτομο ενεργοποιεί μηχανισμούς άμυνας με στόχο την επίλυση της έντονης προβληματικής κατάστασης και την επαναφορά του στην προηγούμενη ισορροπία. Η ανωτέρω δυναμική συμβαίνει διότι η κρίση προκαλεί αναστάτωση στην ομοιοστάση.
- Οι μηχανισμοί άμυνας που διασφαλίζουν στο άτομο την ομοιοστατική του ισορροπία με το περιβάλλον δεν επαρκούν σε κατάσταση κρίσης, ούτε οδηγούν στην προηγούμενη ισορροπία.
- Το άτομο θα πρέπει να επιστρατεύσει νέους τύπους προσαρμογής για να επανέλθει σε κατάσταση ισορροπίας.
- Για παράδειγμα, στο διαζύγιο αλλάζει η ομοιοστατική ισορροπία της οικογένειας. Τα μέλη της οικογένειας θα πρέπει να βρουν νέους προσαρμοστικούς μηχανισμούς για να επανέλθουν σε **νέα κατάσταση ισορροπίας, διαφοροποιημένη από την προηγούμενη, καλύτερη ή χειρότερη.**
- Η ανάγκη του ατόμου να επανέλθει στην προηγούμενη ομοιοστατική του ισορροπία αναλύεται και από τον Thomas, ο οποίος θεωρεί την κρίση ως καταλύτη που ανακινεί και αναταράσσει παλιές συνήθειες, προκαλεί νέες αντιδράσεις και γίνεται ο κύριος παράγοντας για χάραξη νέων εξελίξεων. **Με αυτή την έννοια η κρίση εμπεριέχει το δυναμικό της αλλαγής για νέα δράση και θετική εξέλιξη.**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 3/3

Αυτό το δυναμικό του ατόμου για αλλαγή αναλύεται ιδιαίτερα από την Rapoport (Parad, 1965), η οποία τονίζει ότι το άτομο κατά τη διάρκεια της ζωής του έρχεται αντιμέτωπο με δυσκολίες και προβλήματα τα οποία επεξεργάζεται με τους συνηθισμένους προσαρμοστικούς μηχανισμούς. Σε κατάσταση κρίσης αυτοί οι προσαρμοστικοί μηχανισμοί δεν επαρκούν. Το άτομο όμως διαθέτει το δυναμικό για αλλαγή, η δε αναστάτωση στην ομοιοστατική ισορροπία του λειτουργεί ως πρόκληση για χρησιμοποίηση νέων προσαρμοστικών μηχανισμών.

Η Rapoport υποστηρίζει ακόμη ότι υπάρχουν τρεις αλληλοσχετιζόμενοι παράγοντες που προκαλούν την κατάσταση κρίσης:

- **το γεγονός κινδύνου (hazardous event),**
- η απειλή στην ικανοποίηση βασικών αναγκών
- και η έλλειψη ικανότητας του ατόμου να αντιμετωπίσει την κρίση με τους συνηθισμένους προσαρμοστικούς του μηχανισμούς. **(ΤΟ ΞΑΝΑΕΙΔΑΜΕ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1, ΕΔΩ ΤΟ ΑΝΑΛΥΟΥΜΕ).**

Το γεγονός κινδύνου δημιουργεί στο άτομο ένα πρόβλημα στην καθημερινή του ζωή.

Το άτομο μπορεί να βιώσει το πρόβλημα αυτό **είτε ως απειλή είτε ως απώλεια είτε ως πρόκληση.**

Η απειλή αναφέρεται στη μη ικανοποίηση βασικών ενστικτωδών αναγκών ακόμη και στην ακεραιότητα του ατόμου. Το Εγώ του ατόμου αντιμετωπίζει την απειλή με άγχος.

Η απώλεια μπορεί να είναι πραγματική ή να βιώνεται ως κατάσταση οξείας αποστέρησης. Η απώλεια (loss) ή η αποστέρηση αντιμετωπίζεται με κατάθλιψη.

Εάν όμως το πρόβλημα βιώνεται ως πρόκληση από το Εγώ του ατόμου, τότε αντιμετωπίζεται με κινητοποίηση ενέργειας και **επιστράτευση νέων μηχανισμών επίλυσης προβλημάτων.**

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 1/3

- Όλα τα άτομα που αντιμετωπίζουν το ίδιο γεγονός κινδύνου δεν βρίσκονται οπωσδήποτε σε κατάσταση κρίσης.

Οι αντιδράσεις τους εξαρτώνται:

- από τη δύναμη του Εγώ που διαθέτουν,
- από τις προηγούμενες εμπειρίες ζωής,
- από τη σημασία που δίνει το άτομο στο στρεσογόνο γεγονός,
- από την ποιότητα και την ένταση του στρεσογόνου γεγονότος,
- από το υποστηρικτικό ή μη οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον.

Όλα όμως τα άτομα που βρίσκονται σε κρίση περνούν από τις προαναφερθείσες αλληλοσχεπζόμενες καταστάσεις -γεγονός κινδύνου, απειλή, έλλειψη ικανότητας αντιμετώπισης με τους τρέχοντες προσαρμοστικούς μηχανισμούς- με διαφορετική ένταση και ποιότητα αντίδρασης.

- Για παράδειγμα η ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη (**γεγονός κινδύνου**) μπορεί να βιώνεται ως κρίση από την πλειονότητα των άγαμων εφήβων εγκύων, οι αντιδράσεις τους όμως διαφοροποιούνται στην ποιότητα και την ένταση του συναισθήματος. Οι πιθανές αντιδράσεις τους στο ίδιο γεγονός θα εξαρτηθούν από τη δύναμη του Εγώ, από το προηγούμενο ιστορικό τους, από τα τωρινά βιώματα ζωής, από τη συμπαράσταση ή την εγκατάλειψη από το σύντροφο τους, από τα οικογενειακά υποστηρικτικά ή απορριπτικά συστήματα, από την οικονομική κατάσταση, την κοινωνική αποδοχή ή απόρριψη.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 2/3

Μια έφηβη Α ενδέχεται να βιώσει την ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη ως απειλή στην ανάγκη της για ανεξαρτητοποίηση και διαμόρφωση της ταυτότητάς της.

Για μια άλλη ανώριμη έφηβη Β, χωρίς υποστηρικτικά συστήματα με αδύνατο Εγώ, το μελλοντικό βρέφος φαντάζει ως «εισβολέας» στη ζωή της απειλώντας ακόμη και την ακεραιότητά της.

Και στις δυο περιπτώσεις η απειλή αυτή θα εκδηλωθεί στη συμπεριφορά με έντονο άγχος. Οι έφηβες αυτές βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης και έχουν ανάγκη υποστηρικτικών συστημάτων και συμβουλευτικής.

Μια τρίτη έφηβη Γ με διαφορετικό ιστορικό και εμπειρίες ζωής μπορεί να βιώσει την εγκυμοσύνη της ως απώλεια. Η απώλεια μπορεί να είναι πραγματική -εγκατάλειψη από το σύντροφο και το οικογενειακό περιβάλλον, κοινωνική απαξίωση- ή να βιώνεται ως κατάσταση οξείας αποστερήσης. Σε αυτή την περίπτωση το περιβάλλον μπορεί να είναι υποστηρικτικό στο γεγονός, η ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη όμως μπορεί να εκληφθεί από την έφηβη ως προσωπική αποστερήση διότι συνδέεται με ανεπίλυτες συγκρούσεις και αποστερήσεις σε προηγούμενες περιόδους της ζωής της.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 3/3

Το γεγονός κινδύνου -ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη- αναζωπυρώνει παλιότερα ανεπίλυτα τραυματικά γεγονότα ζωής: διαφοροποίηση στην αγάπη των γονιών σε σχέση με τα αδέρφια, μειωμένη δοτικότητα των γονιών, έλλειψη ή θάνατο των γονιών μπορεί να σχετίζονται με την παρούσα απρόσμενη εγκυμοσύνη της έφηβης που αισθάνεται αναγκασμένη να δώσει φροντίδα, αγάπη και στοργή «σε κάποιον άλλο» εξαρτώμενο από αυτή, σε μια περίοδο της ζωής της κατά την οποία ενυπάρχουν δικές της παιδικές ανάγκες για εξάρτηση και γονεϊκή δοτικότητα.

Το αποτέλεσμα είναι να αισθάνεται θυμό και κατάθλιψη με παράλληλη έντονη επιθυμία για απόρριψη του εμβρύου.

Και σε αυτό το περιστατικό κρίσης επείγουσα είναι η παρέμβαση του ειδικού για άμεση αντιμετώπιση του θυμού και της κατάθλιψης με παράλληλη βοήθεια για κινητοποίηση του δυναμικού του ατόμου.

Υπάρχει και η χαρακτηριστική περίπτωση μιας άλλης έφηβης Δ η οποία παρά την ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη της αντιμετωπίζει την κατάσταση με ψυχραιμία και ρεαλισμό. Το υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον και η δύναμη του Εγώ που διαθέτει διαφοροποιούν την αντίδραση της από τις προηγούμενες περιπτώσεις. Αφού βιώσει συναισθήματα άγχους ή θυμού και κατάθλιψης, η έφηβη αυτή κινητοποιεί παράλληλα τη φανερή ή λανθάνουσα δύναμη του Εγώ της, χρησιμοποιεί νέους μηχανισμούς και βρίσκει λύσεις που θα τη βοηθήσουν όχι μόνο στην αντιμετώπιση της τωρινής κρίσης, αλλά θα συμβάλουν και θα σταθεροποιήσουν την περαιτέρω διεργασία ωρίμανσής της. Σε αυτή την περίπτωση η έφηβη είναι ικανή να αντιμετωπίσει μόνη της την κρίση και να κινητοποιήσει νέους προσαρμοστικούς μηχανισμούς χωρίς την ανάγκη παρέμβασης από ειδικό.

ΠΕΡΙΧΑΡΑΚΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 1/2

• Η έννοια της κρίσης, όπως διατυπώθηκε και μελετήθηκε από κλινικούς επιστήμονες διαφοροποιείται από τρεις έννοιες

(α) της έντασης (stress),
(β) της αναστάτωσης και
(γ) του προβλήματος

α. Οι όροι ένταση ή στρες (stress) και κρίση χρησιμοποιούνται συχνά εναλλακτικά στην ευρύτερη βιβλιογραφία μειώνοντας έτσι από την κρίση το κλινικό της περιεχόμενο. Οι συνηθείς εντάσεις της καθημερινής ζωής δεν οδηγούν οπωσδήποτε σε κρίση.

• β. Η αναστάτωση διαφοροποιείται επίσης από την κρίση, αφού υποδηλώνει τον αναμενόμενο τρόπο αντίδρασης του ατόμου σε συνηθισμένες δύσκολες καταστάσεις ζωής.

• γ. Η έννοια του προβλήματος είναι πολύ ευρύτερη από την έννοια της κρίσης ή ορισμένες φορές επικαλύπτεται. Η κύρια διαφοροποίηση έγκειται στη χρονική διάρκεια, στην ένταση των συναισθηματικών αντιδράσεων και στο δυναμικό του ατόμου που ενυπάρχει στην έννοια της κρίσης.

Όταν ένα ζευγάρι έχει «πρόβλημα» στις σχέσεις του, το πρόβλημα αυτό μπορεί να είναι μικρής ή μακράς διάρκειας, ενώ οι συναισθηματικές αντιδράσεις του ζευγαριού εμπίπτουν στους συνηθείς τύπους συναλλαγής και επικοινωνίας. Όταν όμως το πρόβλημα βιώνεται ως κρίση παρουσιάζεται ένα γεγονός κινδύνου, το οποίο προκαλεί κρίση και το ζευγάρι βρίσκεται σε κίνδυνο διάστασης ή και αποδιοργάνωσης. Η κρίση συνειδητοποιείται και ο ένας ή και οι δύο σύζυγοι επιζητούν άμεσα κάποια λύση. **Αυτή είναι η δυναμική της κρίσης.**

ΠΕΡΙΧΑΡΑΚΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 2/2

- Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να εντοπίσουν στο άτομο/οικογένεια/ομάδα/σύστημα την **πραγματική διάσταση της κρίσης** για να παρέμβουν κατάλληλα. Η κατανόηση της δυναμικής της κρίσης παραπέμπει στη βαρύτητα που παρουσιάζει το εκλυτικό γεγονός, το γεγονός που επισπεύδει την κρίση όπως θα αναλυθεί παρακάτω.
- **Κάθε εκλυτικό γεγονός δεν εμπεριέχει το ίδιο δυναμικό έντασης.** Μερικά γεγονότα είναι τόσο δυνατά και καταστροφικά ώστε προκαλούν άμεσα την αποδιοργάνωση του ατόμου. Άλλα φαίνονται αρχικά να είναι μειωμένης σημασίας, μπορεί όμως να έχουν συσσωρευτικό αποτέλεσμα για το άτομο και τα μέλη της οικογένειάς του. Αυτό συμβαίνει όταν ένα στρεσογόνο γεγονός δημιουργεί αλυσιδώτες αντιδράσεις έντασης στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας με αποτέλεσμα να αποδυναμώνονται συνολικά οι προσαρμοστικοί του μηχανισμοί.
- Οι συσσωρευτικοί στρεσογόνοι παράγοντες την ίδια χρονική περίοδο και εφόσον δεν υπάρχει προηγούμενη επιτυχής εμπειρία επίλυσης κρίσεων ενδέχεται να προκαλέσουν διαταραχή της ομοιοστατικής ισορροπίας του ατόμου σε βαθμό που να υπερβαίνει ακόμη και την αντίδραση στην απώλεια και το θάνατο οικείου προσώπου.
- Η αντίληψη του στρεσογόνου γεγονότος έχει διευρυνθεί στη σύγχρονη θεώρηση της θεωρίας της κρίσης. **Καταστροφικά γεγονότα μεγάλης έντασης, σεισμοί, πλημμύρες, πόλεμοι, βομβαρδισμοί, βασανιστήρια, τρομοκρατικές ενέργειες επηρεάζουν πλέον καθημερινά ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού της γης.**

ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ ΠΕΝΘΟΥΣ

• Οι επαγγελματίες υγείας - πρόνοιας και ψυχικής υγείας ασχολούνται διεπαγγελματικά πλέον με τις επιπτώσεις των γεγονότων αυτών στη ζωή των ανθρώπων, σε μια προσπάθεια βελτίωσης των προσφερομένων υπηρεσιών και προγραμμάτων.

• Η αναγνώριση λοιπόν της ποιότητας και της έντασης των στρεσογόνων γεγονότων, η εκτίμηση της έκτασης της τραυματικής εμπειρίας και η παράλληλη παροχή οργανωμένων υποστηρικτικών υπηρεσιών στη μικρο και τη μακροκλίμακα θεωρούνται απαραίτητες πλέον προϋποθέσεις για την ολοκληρωτική, γενικευμένη κατανόηση της έννοιας της κρίσης και τη διαχείρισή της (Roberts, 2000).

Ο Lindemann παρατήρησε ότι η διάρκεια της αντίδρασης στο πένθος (grief reaction) εξαρτάται από την επιτυχία με την οποία το άτομο περνούσε από τη διεργασία πένθους.

Μια φυσιολογική ροή της διεργασίας πένθους είναι όταν

- (1) το άτομο εκτονώνει άμεσα τα συναισθήματα πένθους και θλίψης και δεν «αναβάλει» την εκδήλωσή τους,
- (2) αρχίζει να ανεξαρτητοποιείται από τη σχέση του με τον εκλιπόντα,
- (3) επαναπροσαρμόζεται στο περιβάλλον όπου ζούσε ο εκλιπών,
- (4) δημιουργεί νέες σχέσεις και τύπους επικοινωνίας που του αποφέρουν ικανοποιήσεις, άρα επαναπροσαρμόζεται σε νέα σχήματα ζωής.

ΔΕΚΑ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 1/2

(ΤΑ ΕΧΕΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΣΚΟΡΠΙΑ ΟΜΩΣ)

Η θεωρία της κρίσης, όπως διατυπώθηκε αναφέρεται στις εξής δέκα (10) αρχές, οι οποίες ουσιαστικά συνοψίζουν το συνολικό θεωρητικό και κλινικό περιεχόμενο της:

- 1. Καταστάσεις κρίσης μπορεί να συμβούν καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και της ύπαρξης των ατόμων, των ομάδων, των οικογενειών, των κοινοτήτων και των κρατών. Συνήθως ξεκινούν από κάποιο γεγονός κινδύνου το οποίο μπορεί να είναι ένα εξωτερικό γεγονός ή κάποια εσωτερική πίεση.**
- 2. Το στρεσογόνο γεγονός ή γεγονός κινδύνου αναστατώνει την ομοιοστατική ισορροπία του ατόμου/συστήματος δημιουργώντας μια ευάλωτη κατάσταση. Το άτομο/σύστημα επιδιώκει άμεσα να επανέλθει στην προηγούμενη ισορροπία του μέσα από συγκεκριμένες διεργασίες: κατ' αρχάς επιδιώκει να χρησιμοποιήσει τους συνηθισμένους μηχανισμούς επίλυσης προβλημάτων, ενώ παράλληλα το άγχος και η ένταση σταδιακά αυξάνονται. Εάν δεν το πέτυχει, αναστατώνεται περισσότερο και κινητοποιεί νέους μηχανισμούς άμυνας.**
- 3. Εάν το πρόβλημα συνεχίζει και δεν μπορεί να επιλυθεί ή να αποφευχθεί, τότε η ένταση κορυφώνεται, ενώ ένας εκλυτικός παράγοντας μπορεί να προκαλέσει τη στροφή για να περάσει το άτομο σε κατάσταση κρίσης, δηλαδή σε κατάσταση αποδιοργάνωσης. Ορισμένοι κλινικοί ταυτίζουν το γεγονός κινδύνου με τον εκλυτικό παράγοντα ανάλογα με την περίπτωση.**
- 4. Κατά τη διάρκεια της κρίσης το άτομο/σύστημα μπορεί να εκλάβει το γεγονός κινδύνου ή/και τον εκλυτικό παράγοντα ως απειλή ή απώλεια ή πρόκληση ή συνδυασμό αυτών.**
- 5. Τα άτομα/συστήματα αντιδρούν στο ίδιο στρεσογόνο γεγονός με διαφορετικούς τρόπους και ποιότητα συναισθήματος ανάλογα με την υποκειμενική ερμηνεία του γεγονότος.**

ΔΕΚΑ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 2/2

6. Η κατάσταση κρίσης δεν είναι αρρώστια, ούτε παθολογική εμπειρία. Είναι μια πραγματική δύσκολη περίοδος στη ζωή του ατόμου/συστήματος. Αυτή την περίοδο όμως ενδέχεται να επαναδραστηριοποιηθούν ανεπίλυτες συγκρούσεις από παλιότερα βιώματα του με αποτέλεσμα να αντιδρά στην παρούσα κρίση με υπερβολική αποδιοργάνωση.

7. Κάθε τύπος κρίσης ακολουθείται από συγκεκριμένες φάσεις/στάδια.

8. Η κρίση είναι αυτοπεριοριζόμενη με διάρκεια από μία μέχρι έξι ή το πολύ οκτώ εβδομάδες.

9. Κατά τη διάρκεια της κρίσης το άτομο/σύστημα τείνει να είναι ιδιαίτερα δεκτικό σε βοήθεια. Οι αντιστάσεις και οι συνήθεις μηχανισμοί άμυνας είναι εξασθενημένοι, ενώ το Εγώ του ατόμου τείνει να γίνει περισσότερο δεκτικό σε εξωτερικές αντιδράσεις και αλλαγές. Περιορισμένη χρονικά βοήθεια αυτή την περίοδο, σωστά επικεντρωμένη, μπορεί να αποδειχθεί περισσότερο αποτελεσματική από μακράς διάρκειας βοήθεια σε περίοδο μειωμένης συναισθηματικής προσιτότητας.

10. Κατά τη διάρκεια της επαναπροσαρμογής το άτομο/σύστημα είναι δυνατόν να κινητοποιήσει νέες δυνάμεις και νέους προσαρμοστικούς μηχανισμούς που θα το βοηθήσουν να επανακάμψει στην παρούσα κρίση, αλλά και σε τυχόν άλλες μελλοντικές. Εάν όμως δεν δοθεί βοήθεια αυτή την κρίσιμη περίοδο, το άτομο/σύστημα «επιλέγει» δυσπροσάρμοστους τύπους συμπεριφοράς που θα χρο οδηγήσουν σε περαιτέρω αποδιοργάνωση (Golan).

ΑΛΛΟΙ ΤΥΠΟΙ ΚΡΙΣΗΣ 1/2

ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 (ΔΙΑΦΑΝΕΙΕΣ 25-28 ΕΙΔΑΜΕ ΤΟΥΣ ΒΑΣΙΚΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΚΡΙΣΗΣ (Αναπτυξιακές, Περιστασιακές και Υπαρξιακές)

Σύμφωνα με την προέλευση της κρίσης υπάρχουν:

- Κρίσεις που προέρχονται από **εξωοικογενειακά γεγονότα** όπως πόλεμος, μετανάστευση, σεισμοί, καταστροφικά γεγονότα. Οι κρίσεις αυτές κατά τον Hill τείνουν να σταθεροποιήσουν τους οικογενειακούς δεσμούς και να διευρύνουν τα μέσα αντιμετώπισής τους.
- Κρίσεις που προέρχονται από **ενδοοικογενειακά γεγονότα**, και αναφέρονται σε δυσλειτουργίες στη δυναμική της οικογένειας. Το διαζύγιο, η εγκατάλειψη, οι εξωσυζυγικές σχέσεις, ο αλκοολισμός και η βία στην οικογένεια είναι κρίσεις με αίτιολογία ενδοοικογενειακή.

Σύμφωνα με τις επιπτώσεις στην οικογένεια του γεγονότος κινδύνου:

- Κρίσεις που προέρχονται από **διαμελισμό της οικογένειας**, όπως σε περιπτώσεις θανάτου, εισαγωγής σε νοσοκομείο, αποχωρισμού εξαιτίας μετανάστευσης, παλιννόστησης, προσφυγιάς.
- Κρίσεις που προέρχονται από την **προσχώρηση νέων μελών στην οικογένεια**, όπως ανεπιθύμητο παιδί, εγκατάσταση ενός ηλικιωμένου συγγενή στην οικογένεια.
- Κρίσεις που έχουν ως αποτέλεσμα την **ηθική καταρράκωση της οικογένειας**, όπως η συζυγική απιστία, η έλλειψη υποστήριξης μεταξύ των μελών, ο αλκοολισμός, η χρήση ναρκωτικών, η παραβατικότητα.
- Κρίσεις που έχουν ως αποτέλεσμα την **ηθική καταρράκωση με διαμελισμό ή προσχώρηση μέλους**, όπως το διαζύγιο, η αυτοκτονία, η φυλάκιση ενός μέλους, η ανεπιθύμητη εγκατάσταση μιας μητριάς ή πατριού στο οικογενειακό σχήμα.

ΑΛΛΟΙ ΤΥΠΟΙ ΚΡΙΣΗΣ 2/2

Σύμφωνα με το είδος του γεγονότος κίνδυνου το οποίο μπορεί να προκαλέσει ξαφνική αλλαγή στο κοινωνικό επίπεδο της οικογένειας με συνακόλουθη σύγκρουση μεταξύ των μελών της στην αντίληψη των ρόλων τους.

- **Η ξαφνική αλλαγή στο οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο της οικογένειας με αποτέλεσμα τον απότομο πλουτισμό ή φτώχεια μπορεί να δημιουργήσει κρίση.**

- **Ο απότομος πλουτισμός και η κοινωνική άνοδος μιας οικογένειας μπορεί να προκαλέσει την αποδιοργάνωσή της, ενώ η απόλυση από την εργασία, η ανεργία και η φτώχεια ίσως να προκαλέσουν αλυσιδώτες διασπαστικές αντιδράσεις στην οικογένεια.**

- **Ιδιαίτερα στην εποχή μας οι μετακινούμενοι πληθυσμοί, οι οικονομικοί μετανάστες, οι πολιτικοί πρόσφυγες, οι παλιννοστούντες, τα θύματα των βομβαρδισμών και των πολέμων αποτελούν παραδείγματα ατόμων, οικογενειών, ομάδων και κρατών τα οποία βιώνουν ξαφνικές και τραγικές αλλαγές στο οικονομικό και κοινωνικό τους επίπεδο.**

- **Τα συστήματα κατηγοριοποίησης της κρίσης που αναφέρθηκαν είναι ενδεικτικά της ευρύτητας αλλά και της περιχαράκωσής της. Αναδεικνύουν την καθολικότητα αλλά και την απρόβλεπτη εμφάνισή της στην πορεία ζωής του ανθρώπου.**

- **Παράλληλα ενισχύουν τον επαγγελματία σε πληρέστερη διαγνωστική εκτίμηση και στρατηγικές παρέμβασης.**

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ 1/3

Η θεραπευτική αξία της θεωρίας της κρίσης έγκειται στο γεγονός ότι προτρέπει την έγκαιρη παρέμβαση του ειδικού, ακριβώς κατά την περίοδο της κρίσης, όταν το άγχος του ατόμου/συστήματος είναι υψηλό και οι προηγούμενοι προσαρμοστικοί μηχανισμοί του δεν λειτουργούν πλέον. Το άτομο είναι απελπισμένο και επιδιώκει απεγνωσμένα να «κρατηθεί» από κάποιον. Έχει αποδειχθεί από κλινικές μελέτες και έρευνες ότι κατά την περίοδο αυτή, βοήθεια σύντομης διάρκειας μπορεί να είναι περισσότερο αποτελεσματική από τη μακροχρόνη βοήθεια σε περίοδο μειωμένης συναισθηματικής προσιτότητας του ατόμου/συστήματος. Έτσι πλέον το άτομο σε κρίση γίνεται προσιτό σε βοηθητικές διεργασίες, επειδή ακριβώς βιώνει κίνδυνο στο σύνολο της υπόστασής του και οι πιθανές αντιστάσεις που είχε κατά την προ της κρίσης περίοδο αποδυναμώνονται.

Οι παρεμβάσεις σε κρίση διακρίνονται σε άμεσες και έμμεσες. Και οι δύο τύποι παρεμβάσεων στοχεύουν στην επίλυση της κρίσης και έχουν προληπτικό χαρακτήρα.

- **Η άμεση παρέμβαση** αναφέρεται στο ατομικό επίπεδο.
- **Η έμμεση παρέμβαση** περιλαμβάνει ποικίλους τύπους συμβουλευτικής σε επαγγελματίες οι οποίοι, λόγω της ιδιαίτερης φύσης του επαγγέλματος τους, έρχονται συχνά σε επαφή με άτομα και οικογένειες σε κρίση (Parad & Parad, 1999:20).

Γιατροί, δικηγόροι, εκπαιδευτικοί, νοσηλευτές, *ιερείς*, αστυνομικοί συναντούν συχνά περιστατικά σε κρίση και χρειάζεται να γνωρίζουν στοιχειώδεις αρχές και δεξιότητες συμβουλευτικής σε καταστάσεις κρίσης (Parad & Parad, 1999).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ 2/3

Τρία βασικά ερωτήματα απασχολούν τον ειδικό που χειρίζεται περιστατικά κρίσης:

- ποιο είναι το πρόβλημα,
- γιατί το άτομο έρχεται για βοήθεια τώρα και
- τι μπορεί να γίνει.

Τα δύο πρώτα ερωτήματα αναφέρονται στο παρουσιαζόμενο πρόβλημα του ατόμου και στην αντίληψη (perception) που έχει για τον παράγοντα που προκάλεσε την κρίση. Τα δύο πρώτα ερωτήματα εντοπίζουν **διαγνωστικά τα περιστατικά κρίσης και την αναγκαιότητά τους για βραχεία παρέμβαση**, ενώ παράλληλα τα διαφοροποιούν από τα περιστατικά μακρόχρονης παρέμβασης.

Το τρίτο ερώτημα αφορά τις μεθόδους και τις τεχνικές κλινικής παρέμβασης.

Σε άτομα/οικογένειες που βιώνουν πολλαπλές κρίσεις με αποδυναμωμένη συγκρότηση του Εγώ ή της συνολικής δυναμικής της οικογένειας, η βραχύχρονη παρέμβαση σε περίοδο κρίσης έχει πολύ περιορισμένα αποτελέσματα. Για παράδειγμα, οι πολυπροβληματικές οικογένειες που έχουν «συνηθίσει» πλέον να βιώνουν πολλαπλές κρίσεις επιζητούν συνήθως από τις κοινωνικές υπηρεσίες επίλυση μόνο του στρεσογόνου γεγονότος, ενώ «αδιαφορούν» για την πληθώρα των κοινωνικοοικονομικών και συναισθηματικών προβλημάτων που χρόνια αντιμετωπίζουν.

Υπάρχουν όμως και άτομα/οικογένειες στα οποία η έκθεση σε χρόνιους στρεσογόνους παράγοντες ενδυναμώνει κάποιους μηχανισμούς άμυνας επιβίωσης στο βαθμό που ένας νέος στρεσογόνος παράγοντας να τους βρίσκει προετοιμασμένους για άμυνα που προλαβαίνει μια νέα αποδιοργάνωση (Τσιάντης, 1993). Είναι τα άτομα/οικογένειες με κατεξοχήν υγιή συγκρότηση προσωπικότητας και θετικές σχέσεις στην οικογένεια, που προάγουν -παρά τις πολλαπλές κρίσεις- την αλληλοβοήθεια και την υποστήριξη μεταξύ των μελών.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ 3/3

- Από τα προαναφερθέντα συνάγεται ότι τα άτομα/οικογένειες μπορούν να αντεπεξέρχονται ικανοποιητικά σε στρεσογόνα γεγονότα και να είναι δεκτικά βοήθειας όταν πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις:
 - Έχουν δυνατό Εγώ.
 - Υπάρχει προσαρμοστικότητα και ευελιξία μεταξύ των μελών της οικογένειας.
 - Υπάρχει αγάπη και στοργή μεταξύ των μελών της οικογένειας.
 - Τα μέλη της οικογένειας συμμετέχουν σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων.
 - Το οικονομικό επίπεδο δεν προσεγγίζει τα όρια της φτώχειας.
 - Το άτομο/οικογένεια μπορεί να συζητά «ανοικτά» τα συναισθήματα του.
 - Υπάρχουν οικογενειακά, συγγενικά και φιλικά υποστηρικτικά συστήματα. Ως εκ τούτου, η παρέμβαση σε κρίση στην κλινική της μορφή είναι αποτελεσματική στις παρακάτω περιπτώσεις:
 - Σε άτομα που έχουν δυνατό Εγώ.
 - Σε άτομα/οικογένειες που έχουν στη διάθεσή τους υποστηρικτικά συστήματα.
 - Σε άτομα/οικογένειες που μπορούν σχετικά εύκολα να εντοπίσουν την αρχή του συναισθηματικού ή ψυχολογικού τους προβλήματος.
 - Σε άτομα/οικογένειες με σχετικά σταθερή προηγούμενη ισορροπία.
 - Σε άτομα/οικογένειες που έχουν κάποιο βαθμό επίγνωσης για το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν, καθώς και για τον παράγοντα που προκάλεσε την κρίση (Μουζακίτης, 2001).
- Για όλες αυτές τις περιπτώσεις τα διάφορα μοντέλα παρέμβασης σε κρίση διαμορφώνουν κατευθυντήριες γραμμές που βοηθούν τους επαγγελματίες στην καλύτερη δυνατή επίλυση καταστάσεων κρίσεων.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 1/16

- Η Golan (1978), βασιζόμενη στις απόψεις της Rapoport, αναφέρει **ότι η παρέμβαση αποσκοπεί αρχικά**
 - στη συναισθηματική ανακούφιση του ατόμου,
 - στην ανακτηση του επιπέδου λειτουργικότητάς που είχε πριν την κρίση,
 - στη σχετική κατανόηση των εκλυτικών γεγονότων και
 - στον προσδιορισμό μέτρων επίλυσης που μπορούν να αναλάβουν το άτομο, η οικογένεια και η κοινότητα.
- **Σε ένα δεύτερο επίπεδο** (εφόσον η προσωπικότητα του ατόμου και η κοινωνική κατάσταση το επιτρέπουν) επιδιώκεται
 - η σύνδεση της παρούσας κρίσης με προηγούμενα βιώματα και συγκρούσεις,
 - η εγκαινίαση νέων τρόπων αντίληψης, σκέψης, αίσθησης και
 - η ανάπτυξη νέων αποκρίσεων στην αντιμετώπιση προβλημάτων οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν στο μέλλον.
- Η Golan θεωρεί ότι οι στόχοι με την έννοια ενός αναγκαίου ρόλου που πρέπει να αναληφθεί είναι **καθοριστικοί** για την επίλυση της κρίσης. Προσανατολίζουν τη σκέψη του ατόμου στον ακριβή προσδιορισμό των ενεργειών που πρέπει να αναλάβει προκειμένου να ανακτήσει την ισορροπία του.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 2/16

Η Golan (1978) προτείνει μία ιεράρχηση των στόχων επίλυσης της κρίσης σε δύο συμπληρωματικούς άξονες, τους ρυθμιστικούς και τους ψυχοκοινωνικούς στόχους.

- α. Οι υλικοί-ρυθμιστικοί στόχοι** αφορούν στην υλική υποστήριξη, την παροχή υπηρεσιών και σε άλλες ρυθμίσεις. Το άτομο σε κρίση χρειάζεται να αναζητήσει εναλλακτικές λύσεις (πόρους και ρόλους), να τις επιλέξει, να προετοιμάσει γι' αυτές, να τις χρησιμοποιήσει και να διανύσει μία περίοδο προσαρμογής και ανάπτυξης ικανοτήτων σε αποδεκτά επίπεδα.
- β. Οι ψυχοκοινωνικοί στόχοι** αφορούν κυρίως στη διευθέτηση συναισθημάτων αμφιβολίας, αμφιθυμίας, άγχους και απόγνωσης.

- Το άτομο χρειάζεται:
 - να επεξεργαστεί αισθήματα απώλειας και νοσταλγίας και να αισθανθεί ικανότητα και αυτοεκτίμηση·
 - να καταπιάσει με τα άγχη και τις ματαιώσεις στη λήψη αποφάσεων ή στην επιλογή νέων λύσεων/πόρων ή ρόλων·
 - να αντιμετωπίσει το άγχος που συνδέεται με την πρακτική εφαρμογή των επιλογών του·
 - να προσαρμοστεί στις συνέπειες της νέας κατάστασης·
 - να αποδεχτεί την καθυστέρηση ικανοποίησης έως ότου καταφέρει να λειτουργήσει σύμφωνα με τα αποδεκτά πρότυπα.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 3/16

- Η παρέμβαση στην κρίση συνιστά μια μορφή βραχείας θεραπείας, η οποία εστιάζει στην άμεση επίλυση των προβλημάτων και των συναισθηματικών συγκρούσεων που βιώνουν οι άνθρωποι.
- Οι Parad και Parad (1999), βασιζόμενοι σε ερευνητικά πορίσματα, προτείνουν ένα **μέγιστο αριθμό δώδεκα συνεδριών** του κοινωνικού λειτουργού με το άτομο, την οικογένεια ή την ομάδα σε κρίση **σε διάστημα τριών μηνών**, ενώ υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα προκαθορισμού του αριθμού των συνεδριών ή των εβδομάδων θεραπείας κατά την έναρξη της συνεργασίας (στις δύο πρώτες συνεδρίες). Επίσης, ο Roberts (2000) αναφέρει ότι η διάρκεια της βραχείας παρέμβασης στην κρίση μπορεί να κυμαίνεται από μια έως δώδεκα εβδομάδες.
- Οι Herworth, Rooney και Larsen (1997) δίνουν έμφαση στη φύση της στρεσογόνου κατάστασης σε σχέση με τον απαιτούμενο χρόνο για την επίλυση μιας κρίσης. Χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι άτομα μετά από επέμβαση για καρκίνο μπορεί να χρειαστούν από 4 εβδομάδες μέχρι δύο χρόνια προκειμένου να προσαρμοστούν, και ότι τα θύματα βίας συχνά χρειάζονται από 6 μήνες μέχρι αρκετά χρόνια για να συνελθουν.
- Ο επαγγελματίας της κρίσης χρειάζεται να κατανέμει τον χρόνο του ανάλογα με την κατάσταση του ατόμου ή της οικογένειας. **Στις αρχικές φάσεις της παρέμβασης παρέχει περισσότερο χρόνο τον οποίο μειώνει όσο πλησιάζει η λήξη. Είναι απαραίτητο δε να είναι διαθέσιμος καθ' όλη τη διάρκεια της παρέμβασης** (Bronwyn 2000).
- Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της βραχείας παρέμβασης στην κρίση αποτελεί σημείο διαμάχης μεταξύ των ειδικών για το πόσο συμβάλλει στην επίλυση του προβλήματος ή απλώς στην ανακούφιση από τα συμπτώματα.
- Οι Parad και Parad (1990) **υποστηρίζουν ότι στη βραχεία παρέμβαση σε καταστάσεις κρίσης, οι αλλαγές στην κοινωνική λειτουργικότητα του ατόμου** είτε αυτές βασίζονται σε τροποποίηση του περιβάλλοντος είτε σε τροποποίηση των τρόπων προσαρμογής, **εκφράζουν βελτίωση των βασικών λειτουργιών του «εγώ»** (αντίληψη, κρίση, έλεγχος και ικανότητα προσαρμογής).

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 4/16

Το μοντέλο της Golan διακρίνεται για την ευελιξία του και την πληρότητα του τόσο στην εκτίμηση του μεγάλου εύρους παραγόντων όσο και στην έκταση της θεραπευτικής παρέμβασης σε όλα τα επίπεδα ανάπτυξής της.

Η Golan (1978) ανέπτυξε το πρώτο μοντέλο παρέμβασης κοινωνικής εργασίας σε καταστάσεις κρίσης, το οποίο λόγω της γενικής αποδοχής του έχει χαρακτηριστεί ως υποδειγματικό. Βασίζεται στις αρχές της θεωρίας της κρίσης και αναπτύχθηκε μέσα από τις εφαρμογές για την αντιμετώπιση ποικίλων περιπτώσεων κρίσης στην Αμερική.

Το μοντέλο αυτό εκτυλίσσεται σε τρεις φάσεις.

Την αρχική, την ενδιάμεση και την τελική.

- Η διαφοροποίηση των φάσεων παρέμβασης διαμορφώνεται με βάση την ποιότητα αλληλεπίδρασης κοινωνικού λειτουργού και ατόμου και την εξέλιξη της διεργασίας της παρέμβασης.
- Ενδέχεται και οι τρεις φάσεις να εμπεριέχονται σε μια και μοναδική μακράς διάρκειας συνέντευξη ή να κατανέμονται σε περισσότερες συνεντεύξεις.
- Το μοντέλο αυτό, έχει εφαρμογή σε όλα σχεδόν τα προβλήματα κρίσης που πιθανόν να εμφανιστούν σε επίπεδο ατόμου, οικογένειας ή και ομάδας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί που το χρησιμοποιούν χρειάζεται να είναι ευέλικτοι, επιλεκτικοί και να τοποθετούνται ανάλογα με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της κάθε περίπτωσης. Στη συνεργασία τους με τα άτομα και τις οικογένειες σε κρίση, υιοθετώντας τη θέση του «μισογεμάτου ποτηριού», θα πρέπει να επικεντρώνονται σε προηγούμενες επιτυχίες και στα θετικά στοιχεία της παρούσας κατάστασής τους και να μεταδίδουν αισιοδοξία και ελπίδα ότι τα πράγματα θα γίνουν καλύτερα.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 5/16

Η αρχική φάση περιλαμβάνει

τη διατύπωση του προβλήματος δηλαδή στη δημιουργία επαφής με το άτομο/την οικογένεια, τη διερεύνηση των γεγονότων και την έκφραση απόψεων και συναισθημάτων σχετικά με την κατάσταση που βιώνουν, την εκτίμηση της σοβαρότητας της κρίσης, τη διαμόρφωση συμφωνίας κοινωνικού λειτουργού και ατόμου για περαιτέρω δράση και την ανάπτυξη σχεδίου επίλυσης.

Αρχική φάση: Διατύπωση προβλήματος (συνήθως ολοκληρώνεται στην 1η συνέντευξη)

α. Άμεση εστίαση στην κατάσταση κρίσης.

- Ο κοινωνικός λειτουργός αρχίζει από το «εδώ και τώρα» και εστιάζει την προσοχή του ατόμου στα στρεσογόνα γεγονότα ή τον εκλυτικό παράγοντα που προκάλεσε την κρίση.
- Ωθεί το άτομο να αφηγηθεί την εμπειρία του για να αρχίσει να συνειδητοποιεί την επερχόμενη αλλαγή στη ζωή του.
- Π.χ., «Τι συνέβη και ήρθατε εδώ;»

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 6/16

- Παρακινεί το άτομο να εξωτερικεύσει τα συναισθήματά του (θλίψη, θυμό, ενοχή, άγχος), τα οποία συνδέονται με το γεγονός της κρίσης.

Π.χ., «Φαίνεστε πολύ αναστατωμένη».

- Ακούει με προσοχή και παρατηρεί την εκδήλωση του συναισθήματος, τον βαθμό άγχους και τη συναισθηματική ικανότητα του ατόμου.

- Η εξωτερίκευση καταπιεσμένων συναισθημάτων είναι μία βασική διαδικασία στα πρώτα στάδια της παρέμβασης, η οποία όμως χρειάζεται να σταματήσει όταν η προσοχή έχει στραφεί στην επίδραση γνωστικών και συμπεριφορικών αλλαγών. Καθώς η συναισθηματική ένταση μειώνεται, ο κλινικός προσπαθεί να επαναφέρει το άτομο στο πλαίσιο της κρίσης.

Εντοπίζει το κρίσιμο σημείο εκκίνησης, το αρχικό γεγονός κινδύνου και τις μετέπειτα δυσκολίες που ακολούθησαν.

Π.χ., «Έχω την εντύπωση ότι η σχέση με τον σύζυγο άρχισε στην ουσία να αλλάζει μετά τη γέννηση του παιδιού σας».

Συγκεντρώνει στοιχεία προκειμένου να κατανοήσει τις αντικειμενικές και υποκειμενικές πτυχές του προβλήματος του ατόμου.

Ακούει, παρατηρεί και συσχετίζει συναισθήματα και πληροφορίες της τωρινής κατάστασής του με προηγούμενες κρίσεις. Ωστόσο, δεν επιχειρεί ερμηνεία ή αντιπαράθεση σε αυτή τη φάση και δεν εμπλέκεται σε χρόνιο πρόβλημα.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 7/16

Αποσαφηνίζει τη φύση και τη διάρκεια της ευάλωτης κατάστασης.

Εντοπίζει τις πρώιμες και τις μετέπειτα προσπάθειες του ατόμου να χειριστεί την κρίση.

Π.χ., «Φαίνεται ότι στην αρχή ήσαστε πολύ αναστατωμένη με τη συμπεριφορά του συζύγου σας»,
«Τι κάνατε για να νιώσετε καλύτερα;»,
«Τι άλλο κάνατε;»

Αρχίζει σταδιακά να διαμορφώνει την εκτίμησή του για το επικίνδυνο γεγονός που πυροδότησε την κρίση και τις αντιδράσεις του ατόμου.

Αποτιμά την ικανότητα του ατόμου να επιλύσει την κρίση σύμφωνα με τα κριτήρια αξιολόγησης της δύναμης του «εγώ».

Εκτιμά την κατάσταση ενεργού κρίσης του ατόμου.

Εξετάζει αν το άτομο δυσλειτουργεί συνολικά ή σε μερικό επίπεδο, αν η κατάστασή του έχει σταθεροποιηθεί ή συνεχίζονται οι αλλαγές, την ποιότητα των τρόπων προσαρμογής του ατόμου και της περιβαλλοντικής υποστήριξης, και τέλος αποφασίζει αν θα εφαρμόσει την προσέγγιση της κρίσης ή κάποιο άλλο μοντέλο.

Π.χ., «Υποφέρατε πάρα πολύ, πώς τα πάτε τώρα;»

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 8/16

β. Αξιολόγηση/εκτίμηση της παρούσας δυσχέρειας

Ο κοινωνικός λειτουργός διατυπώνει το συμπέρασμά του για την τρέχουσα κρίσιμη κατάσταση του ατόμου και το πιεστικότερο πρόβλημα εκείνης της στιγμής.

Επιμερίζει και ιεραρχεί τα προβλήματα προκειμένου να αποφασίσει σε ποιο επίπεδο θα κατευθύνει την άμεση παρέμβαση.

Όταν το άτομο βρίσκεται σε δίλημμα σε σχέση με το πρόβλημα, ο κλινικός θα πρέπει να εκφράσει με λόγια τη συναισθηματική αυτή κατάσταση για να προκαλέσει συζήτηση επ' αυτού.

Π.χ., «Βρίσκεστε σε δίλημμα να φύγετε ή να μείνετε σε αυτή τη σχέση».

Ζητά την άποψη του ατόμου για την κατάστασή του και για το ποιο πρόβλημα θεωρεί περισσότερο πιεστικό. Από κοινού με το άτομο ορίζει το πιο πιεστικό πρόβλημα, τον στόχο επίλυσής του και στρέφει τη συνέντευξη προς αυτό.

Μερικές φορές το άτομο μπορεί να είναι τόσο αναστατωμένο ώστε να αδυνατεί να αντιδράσει άμεσα στην υπόδειξη του ειδικού για συζήτηση πάνω σε ένα πρόβλημα. Σε αυτή την περίπτωση ο ειδικός γίνεται πιο κατευθυντικός. Συγχρόνως όμως ο επιμερισμός του προβλήματος μπορεί να δώσει στο άτομο τη δυνατότητα να επανέλθει αργότερα με συγκεκριμένες απόψεις.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 9/16

γ. Ανάπτυξη συμφωνίας/σχεδίου επίλυσης

Ο κοινωνικός λειτουργός διαμορφώνει από κοινού με το άτομο μία αρχική συμφωνία για την επίλυση του προβλήματος.

Καθορίζεται σχέδιο δράσης με συγκεκριμένους στόχους και ρόλους.

Σημαντικό είναι να αντιμετωπιστεί το άτομο ως ώριμος ενήλικας, ο οποίος αναμένεται να ανταποκριθεί στους όρους μιας συμφωνίας που τον αφορά.

ii. Μεσαία φάση: Εφαρμογή σχεδίου επίλυσης (1-4η συνέντευξη)

• α. Οργάνωση πληροφοριών

- Ο κοινωνικός λειτουργός οργανώνει και συγκεντρώνει νέα στοιχεία που λείπουν από το ιστορικό, ιδιαίτερα ό,τι αφορά στην τρέχουσα κατάσταση και το πρόσφατο παρελθόν, με στόχο την περαιτέρω κατανόηση του προβλήματος του ατόμου.

Π.χ., «Εννοείτε ότι δεν γνωρίζετε πού μένει ο γιος σας;»

- Επίσης, εντοπίζει κενά και ασυμφωνίες στη λήψη του ιστορικού τα οποία αξιοποιεί αργότερα. Μετά την απόφαση του ατόμου να εμπλακεί στην επίλυση του προβλήματος του, η αντίδρασή του και το επίπεδο συμμετοχής του αλλάζουν δραματικά. Είναι λιγότερο αμυντικός, πιο κατατοπιστικός σε πληροφορίες και περισσότερο συνεργάσιμος.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN

10/16

Επιλέγει για συζήτηση ορισμένα κεντρικά ζητήματα, όπως συναισθήματα απώλειας ή μείωση αυτοεκτίμησης που αναφέρονται στην παρούσα κατάσταση, ή ακόμη και στο παρελθόν αν αυτό είναι αποδεκτό από το άτομο.

Ο πυρήνας της παρέμβασης μπορεί να βρίσκεται σε αυτό τον χειρισμό. Το άτομο αποκρίνεται με έντονο συναίσθημα και επανέρχεται η συναισθηματική φόρτιση που είχε εκφράσει στην αρχική φάση.

Τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή για τον κλινικό να συγδέσει πρόσφατες συμπεριφορές του ατόμου με προηγούμενα βιώματα, και να κάνει ερμηνείες.

Π.χ., «Είπατε ότι δεν αντέχετε τον χωρισμό από τον σύζυγό σας γιατί δεν μπορείτε να μείνετε μόνη. Έχετε αισθανθεί έτσι άλλη φορά;

Πότε; Τι είχε συμβεί τότε;»

Εάν το συναίσθημα είναι πρόσφορο ο κλινικός μοιράζεται με το άτομο τον θυμό και τη θλίψη του. Οι ερμηνείες στηρίζονται σε υλικό σχετικά επιφανειακό, με έμφαση σε πραγματικούς παραγοντες και στη λειτουργικότητα του «εγώ». Μερικές φορές το επίκεντρο των ερμηνειών είναι η αλλαγή ρόλων.

β. Αλλαγές στη συμπεριφορά

- Ο κοινωνικός λειτουργός επανέρχεται στη συμφωνία για αλλαγή και αναφέρεται στους τρόπους αντιμετώπισης του ατόμου σε παρόμοια γεγονότα στο παρελθόν και στα αποτελέσματα.
- Π.χ., «Κάθε φορά που ο μικρός ρωτάει για τον πατέρα του, εσείς κλαίτε. Αυτό δεν τον αναστατώνει;»
- Διευκολύνει το άτομο να συνειδητοποιήσει τύπους συμπεριφοράς που το βοήθησαν ή δεν το βοήθησαν σε προηγούμενες κρίσεις, τις εναλλακτικές λύσεις, τα αποθέματα που διαθέτει και τους κοινοτικούς πόρους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην επίλυση των προβλημάτων.
- Συνήθως το υψηλό άγχος του ατόμου σε αυτή τη φάση μετατρέπεται σε δύναμη για αλλαγή, ωστόσο μπορεί και να το ακινητοποιήσει.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 12/16

Αποφασίζει από κοινού με το άτομο και θέτουν άμεσους ρεαλιστικούς στόχους για δράση και αλλαγή. Αναλαμβάνει ρόλο κατευθυντικό μόνο στην περίπτωση που το άτομο είναι αποδυναμωμένο και ακινητοποιημένο.

Επεξεργάζεται με το άτομο ειδικούς στόχους για δράση και αλλαγή.

Αναθέτει στο άτομο την υλοποίηση μικρών προσιτών στόχων για να το βοηθήσει να κινητοποιηθεί.

Π.χ., «Εάν θέλετε να βοηθήσετε τον γιο σας που αρνείται να πάει στο νηπιαγωγείο, καλό θα είναι να πάτε να μιλήσετε με τη νηπιαγωγό του».

Το άτομο ενθαρρύνεται και ενισχύεται σε κάθε μικρή αλλαγή που επιτυγχάνει και σε κάθε νέα του προσπάθεια.

Σε περίπτωση δυσκολιών αναζητούνται εναλλακτικοί πιο ρεαλιστικοί στόχοι.

Απευθύνεται στη γνωστική ικανότητα του ατόμου για να το βοηθήσει να αποφασίσει την πορεία δράσης του.

Π.χ., «Τι θα λέγατε σε μία φίλη σας να κάνει σε αυτή την περίπτωση;»

Σταδιακά ο ρόλος του κλινικού περιορίζεται επιτρέποντας στο άτομο να επανακτήσει αυτονομία δράσης.

Τελική φάση: Λήξη (1 ή 2 τελικές συνεντεύξεις)

α. Απόφαση για λήξη της συνεργασίας

Ο κοινωνικός λειτουργός παρακολουθεί τον χρόνο και υπενθυμίζει στο άτομο τον αριθμό των συνεδριών που απομένουν σύμφωνα με την αρχική συμφωνία. Στην τελευταία φάση ο χρόνος έχει ιδιαίτερη σημασία.

Σε περίπτωση που η διάρκεια συνεργασίας δεν έχει οριστεί στη φάση της συμφωνίας, ο κοινωνικός λειτουργός προτείνει να αραιώσουν σταδιακά οι συναντήσεις μέχρι τη λήξη.

Αντιμετωπίζει την αντίσταση του ατόμου αλλά και τη δική του για τη λήξη της συνεργασίας.

Οι αναμενόμενες τυπικές αντιδράσεις του ατόμου κατά τη διεργασία της περάτωσης είναι:

- α) η επιθυμία να σταματήσει τη συνεργασία λόγω υλοποίησης των στόχων,**
- β) η επιθυμία να συνεχίσει ως άμυνα ενάντια στη διακοπή της σχέσης, και**
- γ) η αναγκαιότητα για συνέχιση της θεραπείας.**

Η καθμία από τις τρεις αυτές αντιδράσεις απαιτεί εξατομικευμένο χειρισμό.

Ένα βασικό κριτήριο για την περάτωση της παρέμβασης είναι η τρέχουσα λειτουργικότητα του ατόμου.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 14/16

β. Αξιολόγηση/συζήτηση προόδου

- **Ο κοινωνικός λειτουργός συνοψίζει την πρόοδο από την αρχή της παρέμβασης.** Αναφέρεται σε κεντρικά συναισθηματικά ζητήματα, σε στόχους που εκπληρώθηκαν και ίσως σε έργο που παραμένει ανεκπληρωτό.

- **Η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρέμβασης στην κρίση καθώς συνδέει την έναρξη της συνεργασίας με τη λήξη της.**

- Χρησιμεύει ως θετική εμπειρία για το άτομο αφού τονίζεται η επάρκεια και η ικανότητά του να ξεπερνά την κρίση.

Τέλος, ο κοινωνικός λειτουργός δίνει σαφές μήνυμα στο άτομο ότι η συγκεκριμένη θεραπεία κρίσης ολοκληρώθηκε και ανάλογα με την περίπτωση αφήνει κάποια περιθώρια επανόδου του σε περίπτωση μελλοντικού προβλήματος.

- Οι Cooper και Lesser (2002) επισημαίνουν **το ενδεχόμενο στη φάση της λήξης να εμφανιστεί μια αναζωπύρωση προβλημάτων ή ίσως συμβεί μια νέα κρίση, η οποία θα μπορούσε να είναι η ευκαιρία για περαιτέρω θεραπεία του ατόμου.**

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 15/16

Η ενδιάμεση φάση επικεντρώνεται

A) στην εφαρμογή της αμοιβαίας συμφωνίας κοινωνικού λειτουργού και ατόμου
δηλαδή

B) στην εντόπιση και υλοποίηση των στόχων (tasks) από τον κοινωνικό λειτουργό, το άτομο, τα μέλη της οικογένειας και σημαντικούς άλλους.

Γ) επιλύονται προβλήματα της τρέχουσας κατάστασης,

Δ) τροποποιούνται προηγούμενοι ανεπαρκείς προσαρμοστικοί μηχανισμοί και

Ε) υιοθετούνται νέα προσαρμοστικά σχήματα.

- Η παρέμβαση κατευθύνεται στην επίτευξη περιορισμένων στόχων που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ κοινωνικού λειτουργού και ατόμου.

- Παράλληλα επιχειρείται ορισμένες φορές σύνδεση των δυναμικών της κρίσης με παλιότερες ανεπίλυτες συγκρούσεις και κρίσεις. Σε αυτή την περίπτωση, έμφαση δίνεται στην αναγνώριση από το άτομο επαναλαμβανόμενων τύπων (patterns) συναισθήματος, σκέψης, συμπεριφοράς και στη συνειδητοποίηση των συσχετίσεων μεταξύ των παρελθοντικών και τωρινών γεγονότων ζωής με στόχο την αποδέσμευση του από κάποια τραυματικά παρελθοντικά βιώματα.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ GOLAN 16/16

Η τελική φάση αναφέρεται στην περάτωση της περίπτωσης.

- **Γίνεται αποτίμηση των στόχων που υλοποιήθηκαν.**
- **Εκτιμάται η δυνατότητα του ατόμου για περαιτέρω ικανοποιητική λειτουργικότητα με τις δικές του δυνάμεις και αποθέματα.**

• Τα χρονικά όρια, δηλαδή ο αριθμός των συνεντεύξεων, το χρονικό διάστημα μεταξύ των συνεντεύξεων και η συνολική διάρκεια παρακολούθησης συμφωνούνται από την πρώτη συνάντηση και στην πορεία αξιολογείται ελαστικά η τήρησή τους. Αρχικά η συχνότητα των συνεντεύξεων μπορεί να είναι καθημερινή, ενώ αργότερα σταθεροποιείται σε εβδομαδιαία βάση ή και αραιότερα. Καθ' όλη τη διάρκεια παρακολούθησης της περίπτωσης έμφαση δίνεται στη χρησιμοποίηση των κοινοτικών πόρων και υποστηρικτικών συστημάτων. Οι σημαντικοί «άλλοι» και τα κοινοτικά δίκτυα εμπλέκονται ενεργά στην επίλυση περιστατικών κρίσης. Ανεπαρκής δικτύωση ή έλλειψη κοινοτικών πόρων για την εξυπηρέτηση της μεγάλης ποικιλίας των ατόμων/συστημάτων σε κρίση σημαίνει συχνά αποτυχία στη διαχείριση της κρίσης.

ΑΡΧΙΚΗ ΦΑΣΗ: ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ (ΣΥΝΗΘΩΣ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ)

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού		Σχολιασμός
Α. Άμεση εστίαση στην κατάσταση κρίσης		
Αρχή με το εδώ και τώρα. Επικέντρωση στον εκλυτικό παράγοντα , το γεγονός που προ- κάλεσε την κρίση. Π.χ., «Τι συνέβη και ήρθατε εδώ;» ή «Τι σας συνέβη χθες βράδυ-, Μπορείτε να μου πείτε,-».	1.	Δίνεται ώθηση και βοήθεια στο άτομο να αφηγηθεί το στρεσογόνο γεγονός όπως το έζησε και το αισθάνθηκε. Με αυτό τον τρόπο το άτομο φέρνει στο συνειδητό πληροφορίες από το γεγονός που μπορεί να είχε αρνηθεί ή καταπιέσει. Η κύρια πηγή πληροφοριών πρέπει να είναι το ενδιαφερόμενο άτομο .
Πρόκληση υποκειμενικών συναισθηματικών αντιδράσεων στο γεγονός. Π.χ., «θα πρέπει να έχετε αισθανθεί πολύ άσχημα με αυτό που έγινε» ή «Με όλα αυτό που έγιναν, φυσικό είναι να είστε ταραγμένος/η».	2.	Ο κοινωνικός λειτουργός προκαλείτο άτομο να εκτονωθεί, να εκδηλώσει συναισθήματα θυμού, θλίψης, ενοχής, άγχους, όπως τα έζησε τη στιγμή που συνέβησαν. Επιστρέφει δηλαδή το άτομο στην κατάσταση έντασης που αντιμετώπισε εξαιτίας του στρεσογόνου γεγονότος. Ο κοινωνικός λειτουργός ακούει και παρατηρεί την προσφορότητα του συναισθήματος. το βαθμό της έντασης και του άγχους. την ποιότητα των συναισθημάτων. Στόχος είναι η εκτόνωση και η επαναφορά των συναισθημάτων στην τρέχουσα κατάσταση.

ΑΡΧΙΚΗ ΦΑΣΗ: ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ (ΣΥΝΗΘΩΣ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ)

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού	Σχολιασμός
Α. Άμεση εστίαση στην κατάσταση κρίσης	
<p>Καθώς η συναισθηματική ένταση μειώνεται ο κοινωνικός λειτουργός προσπαθεί να επαναφέρει το άτομο στο πλαίσιο της κατάστασης κρίσης. Καθορίζει το αρχικό γεγονός κινδύνου και τις μετέπειτα δυσκολίες που θα ακολουθήσουν. Π.χ., «Φαίνεται ότι μετά το θάνατο του πατέρα σας όλα άρχισαν να χειροτερεύουν» ή «Φαίνεται ότι μετά τη γέννηση του τρίτου παιδιού σας η κατάσταση έγινε πολύ δύσκολη στο σπίτι» ή «Έχω την εντύπωση ότι οι σχέσεις σας χειροτέρεψαν στο σπίτι μετά την αρρώστια της πεθερός σας. Μπορείτε να μου πείτε περισσότερα γι' αυτό;».</p>	<p>3. Ο κοινωνικός λειτουργός συγκεντρώνει πληροφορίες για τις υποκειμενικές και αντικειμενικές όψεις της συνολικής κατάστασης. Επιδιώκει να κατανοήσει το αντικειμενικό πρόβλημα σε σχέση με την υποκειμενική διάσταση που δίνει το άτομο σε αυτό. Εντοπίζει τα επαναλαμβανόμενα θέματα, τα σημεία σύνδεσης. Σε αυτή τη φάση δεν επιχειρείται ερμηνεία ή αντιπαράθεση. Ο κοινωνικός λειτουργός ακούει, παρατηρεί συνδέει συναισθήματα και πληροφορίες που ίσως συσχετίζουν το τρέχον γεγονός με παλιότερα βιώματα του ατόμου, δεν παρεμβαίνει όμως σε αυτές τις περιοχές. Αποφεύγει επίσης να εμπλακεί με χρόνια παθολογία.</p>

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού	Σχολιασμός
-------------------------------------	------------

A. Άμεση εστίαση στην κατάσταση κρίσης

Διευκρίνιση της φύσης και της διάρκειας της ευάλωτης κατάστασης. Ο κοινωνικός λειτουργός εντοπίζει αλλαγές στην ικανότητα του ατόμου να χειριστεί την κρίση καθώς και προηγούμενες προσπάθειες του για αναζήτηση Βοήθειας. Π.χ., «Φαίνεται ότι στην αρχή ήσαστε πολύ αναστατωμένη» ή «Φαίνεται ότι από όλη την οικογένεια εσείς στενοχωρηθήκατε περισσότερο. Έτσι είναι;» ή «Φαίνεται ότι εσείς κυρίως σηκώσατε όλο ίο βάρος στην οικογένεια με την αρρώστια της μητέρας σας

4. Ο κοινωνικός λειτουργός δίνει έμφαση στις **αντιδράσεις του συγκεκριμένου ατόμου** σε κρίση. Το συναίσθημά του χαρακτηρίζεται από **γνησιότητα** και **ενσυναίσθηση**. Συγκεντρώνει πληροφορίες γύρω από το γεγονός της κρίσης, από τα περιστατικά και τους ανθρώπους που επηρέασαν θετικά ή αρνητικά την όλη κατάσταση. Αρχίζει σταδιακά να διαμορφώνει την εκτίμησή του για το γεγονός κινδύνου που πυροδότησε την κρίση και τις αντιδράσεις του ατόμου: άγχος, ενοχές, φόβος, θυμός, κατάθλιψη, απελπισία αλλά και ελπίδα. Εκτιμά την προσφορότητα συναισθήματος του ατόμου και τη ρεαλιστική εκτίμηση της κατάστασης, τα κίνητρα του για αλλαγή, την ικανότητα του στο γνωστικό και συναισθηματικό πεδίο, τη λειτουργικότητα της συμπεριφοράς του, την ικανότητα του να εμπλακεί σε ικανοποιητική σχέση, τις άμυνες και τους προηγούμενους προσαρμοστικούς μηχανισμούς επίλυσης κρίσεων. Ο κοινωνικός λειτουργός εκτιμά συνολικά την ικανότητα του ατόμου να ανταπεξέλθει στην κρίση σύμφωνα με τα κριτήρια αξιολόγησης της δύναμης του Εγώ.

Εκτίμηση της τωρινής κατάστασης ενεργούς κρίσης. Το άτομο είναι τελείως αποδιοργανωμένο ή η δυσλειτουργικότητα του περιορίζεται σε ορισμένες περιοχές; Έχει σταθεροποιηθεί η κατάσταση ή αλλάζει ακόμη. Π.χ., «Το σοκ που περάσατε ήταν δυνατό, πέστε μου πώς αισθάνεστε τώρα;» ή «Τώρα που γύρισε ο άντρας σας, πώς είναι η κατάσταση στο σπίτι.»

5. Ο κοινωνικός λειτουργός εκτιμά την ποιότητα των προσαρμοστικών μηχανισμών του ατόμου και των υποστηρικτικών συστημάτων του περιβάλλοντος. Αποφασίζει αν το άτομο ενδείκνυται να αντιμετωπιστεί με τα δυναμικά της κρίσης ή με άλλο παρεμβατικό μοντέλο, π.χ., συμβουλευτική μακράς διάρκειας

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού		Σχολιασμός
B. Αξιολόγηση - εκτίμηση της τρέχουσας κρίσιμης κατάστασης		
<p>Ο κοινωνικός λειτουργός διατυπώνει μια εκτίμηση της τρέχουσας κρίσιμης κατάστασης και του κατεξοχόν πιεστικού προβλήματος εκείνης της στιγμής. Π.χ.. «Μου φαίνεται σαν να έχετε φτάσει στα όρια της αντοχής σας και δεν ξέρετε τι να κάνετε τώρα» ή «Βρίσκεστε σε πραγματικό δίλημμα: νομίζω ότι είστε διχασμένη και δεν μπορείτε να αποφασίσετε εάν θα εγκαταλείψετε το σύζυγό σας ή όχι».</p>	1.	<p>Ο κοινωνικός λειτουργός επιχειρεί να επιμερίσει και να ιεραρχήσει τα προβλήματα προ- κειμένου να αποφασίσει σε ποιο επίπεδο θα κατευθύνει αρχικά την παρέμβαση του.· στο γενικό ή το ατομικό, στις υλικές παροχές ή στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Όταν το άτομο αντιμετωπίζει το πρόβλημα του με δίλημμα, αμηχανία ή αβεβαιότητα ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να εκφράσει λεκτικά αυτή τη συναισθηματική κατάσταση του ατόμου για να προκαλέσει τη συζήτηση στο θέμα αυτό.</p>
<p>Ο κοινωνικός λειτουργός ρωτά το άτομο ποιο θεωρεί ότι είναι το πιο πιεστικό του πρόβλημα ή ποιο θέλει να επεξεργαστεί, να «δουλέψει» πρώτο.</p>	2.	<p>Τα σημεία 1.2 και 3 συνδέονται μεταξύ τους. Το άτομο μπορεί να αναφερθεί σε ένα πιεστικό του πρόβλημα ή μπορεί να είναι τόσο αναστατωμένο ώστε να είναι αδύνατο να αντιδρά σε άμεσα στην υπόδειξη του κοινωνικού λειτουργού για συζήτηση πάνω σε ένα πρόβλημα. Σε αυτή την περίπτωση ο κοινωνικός λειτουργός γίνεται περισσότερο κατευθυντικός ή συζητά το θέμα αυτό με κάποιο άλλο σημαντικό για το άτομο πρόσωπο. Συγχρόνως όμως ο επιμερισμός του προβλήματος μπορεί να δώσει δύναμη στο άτομο να επανέλθει αργότερα με συγκεκριμένες απόψεις.</p>

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού		Σχολιασμός
-------------------------------------	--	------------

B. Αξιολόγηση - εκτίμηση της τρέχουσας κρίσιμης κατάστασης

<p>Μαζί με το άτομο καθορίζεται ένα πρόβλημα - στόχος στο οποίο επικεντρώνεται η συνέντευξη. Π.χ., «Από τη συζήτηση φάνηκε ότι το πιο πειστικό σας πρόβλημα είναι η μοναξιά που αισθάνεστε τώρα που έφυγε ο σύζυγος σας» ή «Φαίνεται ότι αυτό που πρέπει να γίνει πρώτα είναι να τακτοποιηθούν τα παιδιά σε συγγενικό σας πρόσωπο για λίγο διάστημα, τώρα που είστε άρρωστη και ο σύζυγός σας έφυγε».</p>	<p>3.</p>	<p>Τα σημεία 1.2 και 3 συνδέονται μεταξύ τους. Το άτομο μπορεί να αναφερθεί σε ένα πειστικό του πρόβλημα ή μπορεί να είναι τόσο αναστατωμένο ώστε να είναι αδύνατο να αντιδρά σε άμεσα στην υπόδειξη του κοινωνικού λειτουργού για συζήτηση πάνω σε ένα πρόβλημα. Σε αυτή την περίπτωση ο κοινωνικός λειτουργός γίνεται περισσότερο κατευθυντικός ή συζητά το θέμα αυτό με κάποιο άλλο σημαντικό για το άτομο πρόσωπο. Συγχρόνως όμως ο επιμερισμός του προβλήματος μπορεί να δώσει δύναμη στο άτομο να επανέλθει αργότερα με συγκεκριμένες απόψεις.</p>
---	-----------	--

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού		Σχολιασμός
Γ. Διαμόρφωση συμβολαίου - συμφωνίας για περαιτέρω δράση		
<p>Ο κοινωνικός λειτουργός με το άτομο διαμορφώνουν μια αρχική συμφωνία για κοινή επίλυση του προβλήματος. Καθορίζεται σχέδιο δράσης με συγκεκριμένους στόχους και ρόλους. Π.χ., «Νομίζω ότι το πιο σημαντικό αυτή τη στιγμή είναι να βρεθεί ένα μέρος να μείνετε. Εσείς να επικοινωνήσετε με φίλους/ες σας και εγώ θα προσπαθήσω να βρω τιμές ενοικιαζόμενων διαμερισμάτων» ή (Μετά από πρόσφατο διαπληκτισμό και χωρισμό του ζευγαριού) «Θα μπορούσατε να σκεφτείτε αν υπάρχουν δυνατότητες να ξαναμίξετε με το σύζυγό σας. Εάν το βλέπετε θετικά μπορείτε να του μιλήσετε και να του πείτε να μου τηλεφωνήσει; Καλό θα ήταν να μιλήσω και με το σύζυγό σας»</p>	1.	<p>Στο σημείο αυτό η παρέμβαση εκφράζεται με τη μέθοδο της επικεντρωμένης σε στόχους κοινωνικής εργασίας. Καθορίζονται από κοινού συγκεκριμένοι στόχοι για το άτομο και τον κοινωνικό λειτουργό. Εάν το άτομο εμφανίζεται αυτή τη στιγμή ακινητοποιημένο για δράση λόγω της κρίσης, ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να πάρει ένα ρόλο περισσότερο ενεργό. Σημαντικό είναι να αντιμετωπιστεί το άτομο ως ώριμος ενήλικος ο οποίος αναμένεται να παίξει ένα ρόλο στη διεκπεραίωση μιας συμφωνίας που τον αφορά</p>

ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΦΑΣΗ: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ
(ΣΥΝΗΘΩΣ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ)

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού	Σχολιασμός
A. Οργάνωση του πληροφοριακού υλικού	
<p>Οργάνωση του πληροφοριακού υλικού και συγκέντρωση νέου, ιδιαίτερα γύρω από την τρέχουσα κατάσταση και το πρόσφατο παρελθόν. Ο κοινωνικός λειτουργός προσπαθεί να αποκτήσει συγκεκριμένη και καθαρή εικόνα για το τι έχει συμβεί. Π.χ., «θέλετε να πείτε ότι μετά το δυστύχημα η παντρεμένη κόρη σας δεν σας επισκέφθηκε.».</p>	<p>1. Η φάση αυτή στοχεύει σε περαιτέρω γνωστική κατανόηση του ατόμου για το πρόβλημά του. Εφόσον παίρνει απόφαση να εμπλακεί στην επίλυση του προβλήματος του, τώρα που έχει εκτονωθεί συναισθηματικά και αρχίζει να έχει κάποια ελπίδα για βοήθεια και στήριξη, αλλάζει αποφασιστικά η αντίδραση του και το επίπεδο συμμετοχής. Συζητά λογικά, γίνεται περισσότερο ακριβής στις πληροφορίες και περισσότερο συνεργάσιμος.</p>
<p>Ο κοινωνικός λειτουργός επιλέγει για συζήτηση ορισμένα κεντρικά σημεία όπως συναισθήματα απώλειας ή μείωση αυτοεκτίμησης που αναφέρονται στην παρούσα κατάσταση ή ακόμη και στο παρελθόν, εάν τούτο είναι αποδεκτό από το άτομο. Π.χ, [α] «Είπατε ότι δεν αντέχετε το χωρισμό από το σύζυγό σας γιατί δεν μπορείτε να μείνετε μόνη. Έχετε αισθανθεί έτσι άλλη φορά; Ποτέ;</p>	<p>2. Αυτός ο χειρισμός μπορεί να αποτελεί τον πυρήνα της παρέμβασης. Σε αυτό το σημείο η ανατροφοδότηση του ατόμου μπορεί να χαρακτηρίζεται από έντονο συναίσθημα. Επανέρχεται η συναισθηματική φόρτιση που είχε εκφράσει το άτομο στην αρχική φάση. Αυτή τη φορά όμως ο κοινωνικός λειτουργός τη «χρησιμοποιεί» προς όφελος του ατόμου.</p>

ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΦΑΣΗ: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ
(ΣΥΝΗΘΩΣ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ)

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού	Σχολιασμός
Α. Οργάνωση του πληροφοριακού υλικού	
<p>Τι είχε συμβεί τότε.» ή (β) «Τι ακριβώς συμβαίνει; Αυτή τη στιγμή η σύζυγός σας κάνει μια προσπάθεια να σας πλησιάσει και εσείς Βάζετε τις φωνές σα μικρό παιδί. Δεν είστε πια παιδί και η σύζυγος σας δεν είναι η μητέρα σας. Μήπως μπλέκετε αυτά τα δύο;».</p>	<p>2. Επιχειρεί να συνδέσει εκδηλώσεις συμπεριφοράς με παρελθοντικά βιώματα, να επισημάνει επαναλαμβανόμενα θέματα και να κάνει ερμηνείες. Εάν το συναίσθημα είναι πρόσφορο, ο κοινωνικός λειτουργός μοιράζεται με το άτομο την αγανάκτηση, το θυμό και τη θλίψη του. Οι ερμηνείες αναφέρονται σε υλικό σχετικά επιφανειακό και επικεντρώνονται σε πραγματικούς παράγοντες και στη λειτουργικότητα του Εγώ. Μερικές φορές το επίκεντρο των χειρισμών μπορεί να είναι η αλλαγή ρόλων και η επίγνωση από το άτομο αυτής της αλλαγής (παράδειγμα β). Η επίγνωση αυτή δεν λειτουργεί μόνο στο γνωστικό επίπεδο, αλλά και στο συναισθηματικό. Ενδέχεται να αποτελέσει το έναυσμα για μακρόχρονη συμβουλευτική.</p>

ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΦΑΣΗ: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ
(ΣΥΝΗΘΩΣ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ)

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού	Σχολιασμός
Β. Πρόκληση για αλλαγή συμπεριφοράς	
<p>Ο κοινωνικός λειτουργός επιστρέφει στη συμφωνία για αλλαγή. Αναφέρεται στη συμπεριφορά του ατόμου σε παρόμοια γεγονότα στο παρελθόν, στους τρόπους αντιμετώπισης της κρίσης και στα αποτελέσματα. Π.χ., «Βλέπω ότι πάτε και πίνετε κάθε φορά που η γυναίκα σας φεύγει από το σπίτι. Αυτό βοηθάει σε τίποτα;» ή «Κάθε φορά που η κόρη σας ρωτάει για τον μπαμπά της, εσείς αρχίζετε να κλαίτε. Δεν νομίζετε ότι αυτή η κατάσταση την αναστατώνει;».</p>	<p>1. Αυτή είναι η βασική περιοχή παρέμβασης για αλλαγή. Ο κοινωνικός λειτουργός βοηθά να συνειδητοποιήσει το άτομο τους τύπους αντίδρασης που το βοήθησαν ή δεν το βοήθησαν στο παρελθόν σε παρόμοιες κρίσεις, τις εναλλακτικές λύσεις, τα αποθέματα που διαθέτει και τους πόρους της κοινότητας, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην παρούσα κατάσταση. Στόχος τους είναι η κινητοποίησή του για αλλαγή. Το υψηλό άγχος του ατόμου μπορεί, σε αυτή τη φάση, να μετατραπεί σε δύναμη για αλλαγή. Ορισμένες φορές όμως μπορεί να το ακινητοποιήσει.</p>
<p>Ο κοινωνικός λειτουργός καθορίζει περιοχές δράσης ή άμεσους στόχους που μπορούν να επιτευχθούν ρεαλιστικά σε σύντομο χρονικό διάστημα. Π.χ., «Η προτεραιότητά σας τώρα είναι να επιτύχετε στους διαγωνισμούς»</p>	<p>2. Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να λάβει υπόψη ότι η υλοποίηση των στόχων αφορούν το ίδιο το άτομο, επομένως θα πρέπει οι αποφάσεις να είναι κοινές. Ο κοινωνικός λειτουργός παίρνει ρόλο κατευθυντικό μόνο όταν το άτομο είναι για ένα διάστημα αποδυναμωμένο και ακινητοποιημένο.</p>

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού	Σχολιασμός
-------------------------------------	------------

B. Πρόκληση για αλλαγή συμπεριφοράς

Ο κοινωνικός λειτουργός επεξεργάζεται με το άτομο ειδικούς στόχους για δράση και αλλαγή. Π.χ., «Εάν θέλετε να βοηθήσετε την κόρη σας που πήρε αποβολή από το σχολείο για δεύτερη φορά, καλό είναι να πάτε να μιλήσετε πρώτα με τον καθηγητή της. Μπορείτε να μου τηλεφωνήσετε για να με ενημερώσετε. Σκέφτομαι να τηλεφωνήσω στην κόρη σας για να τη συναντήσω. Τι γνώμη έχετε.».

3. Ο κοινωνικός λειτουργός αναθέτει στο άτομο την υλοποίηση μικρών προσιτών στόχων για να το βοηθήσει να κινητοποιηθεί. Όταν το άτομο επιτυγχάνει τις μικρές αλλαγές, ενθαρρύνεται για να συνεχίσει τη συνεργασία. Παράλληλα ενθαρρύνεται και υποστηρίζεται σε κάθε νέα του προσπάθεια. Εάν διαφαίνονται εμπόδια ή εάν το άτομο αρνείται να συνεργαστεί για την υλοποίηση των στόχων, τότε ο κοινωνικός λειτουργός συζητά εναλλακτικούς στόχους, περισσότερο προσιτούς στο άτομο. Σε αυτή τη φάση ο κοινωνικός λειτουργός χρησιμοποιεί τη μέθοδο της επικεντρωμένης σε στόχους κοινωνικής εργασίας.

Ο κοινωνικός λειτουργός απευθύνεται στη γνωστική ικανότητα του ατόμου για να το βοηθήσει να αποφασίσει την πορεία δράσης του. Π.χ., «Σκεφτείτε λίγο τη σχέση σας με τη μνηστή σας. Είναι μια σχέση που πραγματικά θέλετε; Αποφασίστε αν θέλετε να επιστρέφει. Μετά θα σκεφτούμε τρόπους επανασύνδεσης».

4. Όταν τα άτομα επανακτούν την ανεξαρτησία των πράξεών τους μπορεί ο αρχικός προγραμματισμός να τροποποιηθεί και να επιδιώξει το άτομο να ακολουθήσει διαφορετική πορεία. Ο κοινωνικός λειτουργός ενώ αρχικά είναι κατευθυντικός, σταδιακά γίνεται «παθητικός», επιτρέποντας στο άτομο να επανακτήσει αυτονομία δράσης. Στο παράδειγμα αυτό ο κοινωνικός λειτουργός είναι αρχικά κατευθυντικός στην πορεία όμως το άτομο μπορεί να αναλάβει περισσότερες πρωτοβουλίες, να αναδείξει τις δυνάμεις του και να προχωρήσει στην επόμενη φάση.

ΤΕΛΙΚΗ ΦΑΣΗ: ΠΕΡΑΤΩΣΗ

(ΣΥΝΗΘΩΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΕΤΑΙ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ Ή ΤΙΣ ΔΥΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ))

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού		Σχολιασμός
Α. . Απόφαση για λήξη συνεργασίας.		
<p>Ο κοινωνικός λειτουργός παρακολουθεί το χρόνο και υπενθυμίζει στο άτομο πόσες συνεντεύξεις μένουν ακόμη σύμφωνα με την αρχική συμφωνία. Π.χ., «Σας υπενθυμίζω ότι σε δύο βδομάδες θα έχουμε την τελευταία μας συνάντηση σύμφωνα με το αρχικό μας σχέδιο».</p>	1.	<p>Στην τελευταία φάση ο παράγοντας «χρόνος» έχει ιδιαίτερη σημασία. Τις περισσότερες φορές το άτομο γνωρίζει από τη φάση της συμφωνίας το χρονικό διάστημα συνεργασίας του με τον κοινωνικό λειτουργό.</p>
<p>Εάν δεν έχει γίνει συμφωνία για το χρόνο της λήξης, ο κοινωνικός λειτουργός προτείνει να αραιώσουν τα διαστήματα των συνεντεύξεων σταδιακά μέχρι τη λήξη.</p>	2.	<p>Αναμένεται ότι στην τελική φάση το άτομο έχει ξεπεράσει τις τραυματικές επιπτώσεις της κρίσης και είναι περισσότερο αυτονομημένο. Σε αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να παρατείνεται η παρακολούθηση ή να παραπέμπεται για μακρόχρονη συμβουλευτική.</p>

ΤΕΛΙΚΗ ΦΑΣΗ: ΠΕΡΑΤΩΣΗ

(ΣΥΝΗΘΩΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΕΤΑΙ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ Ή ΤΙΣ ΔΥΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ)

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού		Σχολιασμός
Α. . Απόφαση για λήξη συνεργασίας.		
<p>Ο κοινωνικός λειτουργός χειρίζεται την αντίσταση του ατόμου για λήξη της συνεργασίας. Π.χ., «Συνεργαστήκαμε για αρκετό διάστημα μαζί. Πλησιάζει όμως ο καιρός να τελειώσουμε τη συνεργασία, εφόσον και εσείς είστε καλύτερα τώρα. Είναι λίγο δύσκολο;».</p>	3.	<p>Κατά τη διεργασία της περάτωσης παρατηρούνται τρεις τυπικές αντιδράσεις του ατόμου.</p> <ul style="list-style-type: none">• Επιθυμία διακοπής της συνεργασίας εφόσον έχουν υλοποιηθεί οι στόχοι.• « Επιθυμία για εξακολούθηση της συνεργασίας παρά την υλοποίηση των στόχων, ως άμυνα για τη διακοπή της σχέσης.• Αναγκαιότητα για συνέχιση της παρακολούθησης <p>Κάθε περίπτωση πρέπει να εκτιμηθεί χωριστά. Ένα βασικό κριτήριο εκτίμησης είναι η τρέχουσα λειτουργικότητα του ατόμου</p>

ΤΕΛΙΚΗ ΦΑΣΗ: ΠΕΡΑΤΩΣΗ

(ΣΥΝΗΘΩΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΕΤΑΙ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ Ή ΤΙΣ ΔΥΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ)

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού		Σχολιασμός
Β. Συζήτηση για την πρόοδο που έχει επιτευχθεί		
<p>Στην τελευταία ή προτελευταία συνέντευξη ο κοινωνικός λειτουργός συνοψίζει την πρόοδο που έγινε από την πρώτη συνάντηση. Π.χ. «Τώρα που τελειώνουμε ας δούμε τι έγινε από την πρώτη φορά που συναντηθήκαμε, θυμάστε πώς αισθανόσασταν την πρώτη φορά.»</p>	1.	<p>Στην παρέμβαση σε κρίση η αξιολόγηση είναι απαραίτητη και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος σύνδεσης της έναρξης της συνεργασίας με τη λήξη της. Χρησιμεύει ως θετική εμπειρία για το άτομο, εφόσον τονίζονται η επάρκεια και η ικανότητα του να ξεπερνάει την κρίση.</p>
<p>Τελειώνοντας δίνεται ενθάρρυνση στο άτομο για τη θετική του εξέλιξη. Ανάλογα με την έκβαση της περίπτωσης ο κοινωνικός λειτουργός αφήνει ανοικτή την πιθανότητα στο άτομο να επανέλθει αν χρειαστεί. Π.χ.. «Τα καταφέρατε πολύ καλά, σταματούμε εδώ... Εάν χρειαστείτε κάτι, εγώ θα είμαι πάντα εδώ...».</p>	2.	<p>Αυτό είναι ένα πολύ λεπτό σημείο στο χειρισμό καταστάσεων κρίσης. Ο κοινωνικός λειτουργός αντιμετωπίζει συχνά δύο αντιφατικές καταστάσεις: αφενός μεν δίνει ενθάρρυνση στο άτομο για τη θετική του εξέλιξη και τη δυνατότητα του να αντιμετωπίζει παρόμοιες κρίσεις στο μέλλον μόνος του. αφετέρου δε αφήνει κάποια περιθώρια επανόδου του σε περίπτωση νέας κρίσης.</p>

ΤΕΛΙΚΗ ΦΑΣΗ: ΠΕΡΑΤΩΣΗ

(ΣΥΝΗΘΩΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΕΤΑΙ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ Ή ΤΙΣ ΔΥΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ)

Παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού		Σχολιασμός
B. Συζήτηση για την πρόοδο που έχει επιτευχθεί		
Αραιή παρακολούθηση (follow-up) εφόσον κριθεί σκόπιμο.	3.	Υπάρχουν περιπτώσεις για τις οποίες ο κοινωνικός λειτουργός κρίνει ότι θα πρέπει να παρακολουθούνται σε αραιά διαστήματα ή ακόμη να επαναξιολογούνται μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα, πχ, μετά από τρεις ή έξι μήνες, σύμφωνα με την πολιτική της οργάνωσης και το είδος του περιστατικού.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ 1/8

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

- **Η προσεκτική παρακολούθηση του ατόμου/υποκειμένου** συνιστά βασική τεχνική της ενεργητικής ακρόασης αλλά και επαγγελματική στάση. Αναφέρεται στην κατάλληλη λεκτική και μη λεκτική συμπεριφορά του επαγγελματία προς το άτομο που βιώνει την κρίση, στο οποίο εστιάζεται πλήρως και του μεταδίδει γνήσιο ενδιαφέρον, σεβασμό, αποδοχή και φροντίδα. Η κατάλληλη βλεμματική επαφή, οι εκφράσεις του προσώπου, ο τόνος και το ύψος της φωνής, η λεκτική ακολουθία, η φυσική εγγυτητα, η ενσυναίσθηση είναι τα σπουδαιότερα εργαλεία του επαγγελματία για την άσκηση αυτής της δεξιοτήτας (βλ. Gilliland & James 1992, Kanel 2003).
- Η διερεύνηση των στοιχείων της κρίσης απαιτεί διατύπωση ερωτήσεων από τον κοινωνικό λειτουργό της παρέμβασης και την εκ μέρους του ενθάρρυνση για να απαντηθούν. Συνήθως χρησιμοποιούνται ανοικτές ερωτήσεις, με τις οποίες τα άτομα ή οι οικογένειες καλούνται να διερευνήσουν τον εκλυτικό παράγοντα, τις συναισθηματικές αντιδράσεις, τις προσπάθειες αντιμετώπισης προβλημάτων που είχαν προηγηθεί.
- **Η αντανάκλαση συναισθημάτων** αφορά στη λεκτική ή μη λεκτική δήλωση του ειδικού, η οποία αντανακλά το συγκινησιακό μέρος ή τον τόνο του μηνύματος που εκπέμπει το άτομο-αποδέκτης. Η ικανότητα του ειδικού να κάνει γνωστό στο βοηθούμενο πρόσωπο ότι καταλαβαίνει τα αισθήματα του, προϋποθέτει ενσυναίσθηση, η οποία είναι αναπόσπαστη με τη δημιουργία και τη διατήρηση της διαπροσωπικής σχέσης (Kanel 2003). Με τη σωστή χρήση αυτής της τεχνικής, το άτομο γνωρίζει ότι ο κοινωνικός λειτουργός ακούει/καταλαβαίνει τα συναισθηματικά του μηνύματα.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ 2/8

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

- **Η παράφραση** είναι μια ουσιώδης τεχνική για την οικοδόμηση επαφής και ενσυναίσθησης. Με τη χρήση της στην παρέμβαση σε κρίση, ο κοινωνικός λειτουργός δεν επαγαλαμβάνει απλώς αυτό που είπε ο εξυπηρετούμενος/ή, αντιθετως μοιράζεται μαζί του αυτό που ακούει, εστιάζει στο γνωστικό και πραγματικό περιεχόμενο των μηνυμάτων του και ενθαρρύνει την επεξεργασία τους, ιδίως όταν η προσοχή στη συγκίνηση είναι ακόμη ανώριμη ή ακατάλληλη (βλ. Kanel, 2003: 36). Με την παράφραση, το εξυπηρετούμενο άτομο καταλαβαίνει ότι ο επαγγελματίας ακούει με ακρίβεια το περιεχόμενο του προβλήματος του.
- **Η καθυσύχασση** αναφέρεται σ' έναν τρόπο απόκρισης και συμπεριφοράς ο οποίος παρέχει ήρεμη και σαφή υποστήριξη στο άτομο που βιώνει υψηλού βαθμού συναισθηματική αναστάτωση. Όταν το άτομο υπό την επίρρεια της κρίσης/ υπερβολικό άγχος ακούσει από τον ειδικό ότι η συναισθηματική αντίδραση είναι φυσιολογική, ηρεμεί. Χρησιμοποιείται συχνότερα στην πρώτη φάση της παρέμβασης για τη μείωση του άγχους (Golan 1978: 98).
- **Η αποσαφήνιση** χρησιμοποιείται συχνά στην αρχή, προκειμένου να διευκρινιστεί ο σκοπός των συνεντεύξεων, για μια πληρέστερη κατανόηση των διαθέσιμων κοινωνικών πόρων και για να αποκτήσει το άτομο σε κρίση μια σαφή αντίληψη για τις συνέπειες των επιλογών του.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ 3/8

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

- **Η ενθάρρυνση** αναφέρεται σε υποστηρικτικά σχόλια ή μη λεκτικές εκφράσεις του ειδικού, που χρησιμοποιούνται στην αρχική φάση για να μειώσουν την αίσθηση αδυναμίας ή απελπισίας του ατόμου και στη μεσαία φάση για να ενισχύσουν την υιοθέτηση νέων τρόπων συμπεριφοράς απέναντι στο πρόβλημα (Golán 1978).
- **Η χρήση της σύνοψης** στην αρχική φάση αφορά στην επιλογή και στη σύνδεση βασικών πληροφοριών για τον εκλυτικό παράγοντα της κρίσης και τις αντιδράσεις του ατόμου. Η τεχνική αυτή βοηθά το άτομο-υποκείμενο της κρίσης να συνδέσει τις σκέψεις του και τον ειδικό να ελέγξει τυχόν παραμορφώσεις στο πλαίσιο αναφοράς του ατόμου. Επίσης, βοηθά στην αποσαφήνιση του υλικού που συγκεντρώθηκε σε προηγούμενη συνέντευξη (Kanel 2003).
- **Η δέσμευση** αναφέρεται στη ρητή δήλωση του επαγγελματία στην αρχή της παρέμβασης ότι θα βοηθήσει στην επίλυση των προβλημάτων της κρίσης. Περιλαμβάνει χρονικό προσδιορισμό της παρέμβασης, συχνότητα συνεδριών άμεσης συνεργασίας και αναφορά στην έμμεση εργασία για ενεργοποίηση κοινοτικών/ περιβαλλοντικών πόρων.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ 4/8

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΜΕΣΑΙΑ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

- Η μεσαία φάση της παρέμβασης χαρακτηρίζεται από συχνή διαπροσωπική συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού με το άτομο σε κρίση.
- Με τον όρο αντανάκλαση προσώπου-κατάστασης η Golan εννοεί μια διαδικασία αντανακλαστικής συζήτησης, μεταξύ κοινωνικού λειτουργού-προσώπου σε κρίση γύρω από την παρούσα κατάσταση του και το πρόσφατο παρελθόν του, μετά την εμφάνιση του επικινδύνου γεγονότος (Golan1978).
- Καθώς μειώνεται το επίπεδο άγχους και το άτομο αρχίζει να εκλαμβάνει την κατάσταση του πιο ρεαλιστικά, η επικοινωνία του με τον κοινωνικό λειτουργό εστιάζεται σε τρία επίπεδα, στο γνωστικό, το συναισθηματικό και το συμπεριφορικό επίπεδο.
- **(α) Γνωστικό επίπεδο.**
 - Αφορά στην πληροφόρηση του ατόμου για την αντικειμενική κατάσταση. Με άλλα λόγια, γνωρίζει το άτομο όλα τα γεγονότα; Αντιλαμβάνεται την όλη εικόνα της κατάστασής του ή μόνο κάποια επιλεκτικά μέρη της; Μήπως η αντίληψη του για την κατάσταση είναι παραμορφωμένη από τα αισθήματα ή τις προκαταλήψεις του;
 - Ο κοινωνικός λειτουργός, με κατάλληλες ερωτήσεις και σωστή πληροφόρηση, συμπληρώνει τα κενά στην αντίληψη του ατόμου. Η κατάλληλη πληροφόρηση παρέχει μία αίσθηση ελέγχου και δύναμης στο άτομο που βιώνει την επικείμενη καταστροφή, μεταβάλλει αισθήματα και φαντάσιες και μπορεί να αναστρέψει τη δυσλειτουργική πορεία του. Η πληροφόρηση πρέπει να είναι ανάλογη με την ικανότητα του ατόμου να την αφομοιώσει και προσαρμοσμένη στις ανάγκες του τη δεδομένη στιγμή (Παπαδάτου 1990). Η ενημέρωση του ατόμου για τα δικαιώματά του ή η διαμεσολάβηση του επαγγελματία σε υπηρεσίες για να ερμηνευθούν σύνθετες διαδικασίες μπορεί να είναι ουσιαστικές ενέργειες για το άτομο που βρίσκεται στην οξεία φάση της κρίσης.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ 5/8

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΜΕΣΑΙΑ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

• **(β) Συναισθηματικό επίπεδο.**

Ο κοινωνικός λειτουργός βοηθάει το άτομο να κατανοήσει την επίδραση των συναισθηματικών του αντιδράσεων στην κρίση που βιώνει. Η Golan σημειώνει ότι το άτομο μπορεί να μη συνειδητοποιεί τα συναισθήματά του, να τα αποφεύγει ή να μη βλέπει τις συνδέσεις συναισθημάτων και συμπεριφορών. Το «να έλθει το άτομο σε επαφή με τον εαυτό του» και να εξωτερικεύσει τα αισθήματά του στη σχέση με τον επαγγελματία μπορεί να είναι κρίσιμος παράγοντας επίλυσης της κρίσης (Golan 1978). Η συναισθηματική διευθέτηση της κρίσης περιλαμβάνει συνειδητοποίηση, μοίρασμα και αποδοχή συναισθημάτων.

• Επίσης, συναισθηματικά προβλήματα συνυφασμένα με την παρούσα κρίση μπορεί να πρέπει να εξεταστούν σε σχέση με το παρελθόν για να διακοπούν ακατάλληλες συνδέσεις, οι οποίες ίσως αποτελούν το κύριο χαρακτηριστικό της ενεργού κρίσης. Με αυτό τον τρόπο το άτομο συνειδητοποιεί τα εσωτερικά κίνητρα των αισθημάτων του και τις μη ρεαλιστικές αντιδράσεις του (π.χ., Πώς θυμώνετε τόσο πολύ με την κόρη σας;).

• **Η αναπλαισίωση** είναι μία τεχνική με τη χρήση της οποίας επιδιώκεται αλλαγή στο γνωστικό και στο συναισθηματικό επίπεδο του ατόμου για κάποια συμπεριφορά του (Παπαδιώτη-Αθανασίου 2000).

• **Η χρήση της ερμηνείας** στη θεραπεία κρίσης είναι στενά συνδεδεμένη με την πραγματικότητα του ατόμου. Πρέπει να είναι ανιχνευτική, μη απειλητική, να εκφράζεται με κατανοητό τρόπο και να ελαχιστοποιεί το άγχος του ατόμου στο τέλος της συνεδρίας (Golan 1978). Ο κλινικός χρησιμοποιεί την ερμηνεία όταν κρίνει ότι το άτομο χρειάζεται να κατανοήσει τους λόγους της υπερβολής του ή τις ακατάλληλες αντιδράσεις του (π.χ., μερικές φορές οι άνθρωποι όταν είναι πολύ θυμωμένοι με τον εαυτό τους κατηγορούν τους άλλους). Επίσης όταν χρειάζεται να αποσυνδεθούν οι παλαιότερες από τις παρούσες συναισθηματικές καταστάσεις (απώλειες ή απειλές) και να επισημανθούν οι διαφορές (π.χ., άλλο εσείς άλλο η μητέρα σας, αυτό που συνέβη σε εκείνη δεν σημαίνει ότι θα συμβεί και σε σας). Με αυτό τον τρόπο τα αρνητικά συναισθήματα μειώνονται και οι αντιδράσεις γίνονται φυσικότερες.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ 6/8

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΜΕΣΑΙΑ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

- **(γ) Συμπεριφορικό επίπεδο.** Περιλαμβάνει την εξέταση και τροποποίηση της συμπεριφοράς του ατόμου απέναντι στο πρόβλημα της κρίσης. Ουσιαστικά σημεία της συζητήσεως του κοινωνικού λειτουργού με το άτομο σε κρίση είναι: οι επιλογές που έχει το άτομο στην παρούσα φάση της ζωής του και οι συνέπειες των αποφάσεων και των πράξεων του για τον ίδιο και τους άλλους.
 - Μερικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται συχνά στην πρακτική της κοινωνικής εργασίας για την αλλαγή συμπεριφοράς ατόμων σε κατάσταση κρίσης είναι η θετική και η αρνητική ενίσχυση.
 - Το άτομο επιβραβεύεται από τον κοινωνικό λειτουργό αμέσως μετά την ανάληψη μιας νέας δράσης την οποία από κοινού είχαν αποφασίσει (θετική ενίσχυση), η προειδοποιείται για τις αρνητικές συνέπειες μίας συμπεριφοράς του.
 - Η υπόδειξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά τη διάρκεια της ενεργού κρίσης, όταν το άτομο βιώνει πολύ υψηλή συναισθηματική ένταση, αγαρωτώμενο «Τι να κάνω τώρα;» Με τις υποδείξεις του κοινωνικού λειτουργού διευκολύνεται να επιλέξει και να αναλάβει μια ασυνήθιστη δράση.
- **Η συνηγορία και η προειδοποίηση είναι αποτελεσματικές τεχνικές** με άτομα που βρίσκονται σε σύγχυση, αμηχανία ή κατάθλιψη καθώς και με άτομα που προκαλούν ανησυχία στον ειδικό σχετικά με τη δική τους ασφάλεια ή άλλων ατόμων στο άμεσο περιβάλλον τους. Επιπλέον ο κοινωνικός λειτουργός με την ενεργητική του συμμετοχή στην επίλυση της κρίσης λειτουργεί ως πρότυπο για το βοηθούμενο άτομο.
 - Η συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού με το περιβάλλον του ατόμου ή της οικογένειας σε κρίση στη φάση της επίλυσης των προβλημάτων καθιστά αναγκαία την αξιοποίηση κυρίως δεξιοτήτων συνηγορίας και συντονισμού αλλά και τεχνικών που χρησιμοποιούνται στην προσωπική συνεργασία του με το άτομο, όπως η καθήσυχαση, η πληροφόρηση, η αναγνώριση, η προειδοποίηση εμπλεκόμενων προσώπων για πιθανές αρνητικές συνέπειες της συμπεριφοράς του.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ 7/8

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΜΕΣΑΙΑ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

- Η Golan (1978:108-09) αναφέρεται σε έμμεσες μορφές δράσης που αναλαμβάνουν οι κοινωνικοί λειτουργοί για τη στήριξη των ατόμων και των οικογενειών σε καταστάσεις κρίσης. Οι μορφές αυτές είναι η ενεργοποίηση και η δημιουργία πόρων, η αναφορά των αναγκών των ατόμων, η οικογενειών σε κρίση σε κυβερνητικές και πολιτικές οργανώσεις και η συνεργασία με άλλους επαγγελματίες.

- **Η ενεργοποίηση πόρων** αφορά στον εφοδιασμό των ατόμων, των οικογενειών ή των ομάδων σε κρίση με κατάλληλους κοινοτικούς πόρους. Αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη ενός αποτελεσματικού δικτύου κοινοτικών υπηρεσιών, η διαθεσιμότητα του οποίου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κοινοτική εργασία του επαγγελματία πριν από κάποιο επεισόδιο κρίσης. Η διαρκής επικοινωνία του με τις υπηρεσίες της κοινότητας και η ακριβής πληροφόρησή του για τους διαθέσιμους κοινωνικούς πόρους θέτουν τα θεμέλια της συνεργασίας στην αντιμετώπιση περιστατικών κρίσης.

- Ένα καλά ενημερωμένο σύστημα πληροφόρησης είναι απαραίτητο, επαγγελματικό εργαλείο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση πιεστικών αναγκών, όπως η έλλειψη στέγης, η απομάκρυνση παιδιού από το φυσικό του περιβάλλον. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν διαθέσιμοι πόροι, ο κοινωνικός λειτουργός της παρέμβασης μεριμνά για **δημιουργία πόρων** σε συνεργασία με άλλες κοινοτικές οργανώσεις και ομάδες.

- Επιπλέον **η αναπαράθεση (confrontation),**

- **η συνηγορία (advocacy)** και

- **η ενδυνάμωση (empowerment)** συμβάλλουν στην ενεργοποίηση του ατόμου, αφού αρχίζει να ξεπερνάει τη φάση της κρίσης.

- **Οι τεχνικές της αυτοεπίγνωσης -η διασαφήνιση και η ερμηνεία-** ελάχιστα χρησιμοποιούνται, όταν το άτομο έχει δυνατό Εγώ και μπορεί να διαπραγματευτεί σχετικά εύκολα την επίλυση της τωρινής κρίσης και να συνδέσει τους τύπους αντίδρασής του με προηγούμενες κρίσεις.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ 8/8

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

- Η τελική φάση αφορά στις διεργασίες που συνδυάζονται με την ολοκλήρωση και τη λήξη της παρέμβασης, με κύριο έργο την **αξιολόγηση του επιπέδου λειτουργικότητας των ατόμων**. Η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται στις τελευταίες συνεδρίες.
- Οι κύριες τεχνικές που αξιοποιούνται είναι η **σύνοψη της προόδου, οι κλιμακωτές ερωτήσεις, η επιβράβευση των επιδόσεων και η αναγνώριση των ικανοτήτων των ατόμων στην επίλυση των προβλημάτων τους**.
- **Οι κλιμακωτές ερωτήσεις** θεωρούνται βοηθητικές και μπορούν να αξιοποιηθούν και στις τρεις φάσεις της παρέμβασης.
- Ζητείται από το άτομο να βαθμολογήσει τις προσπάθειες που έχει κάνει για την επίλυση του προβλήματος σε μία κλίμακα από το 1 έως το 10, με το 1 στη δυσκολότερη πιθανή θέση και το 10 στην πιο επιθυμητή.
- Ο επαγγελματίας ρωτάει το άτομο σε ποιο σημείο της κλίμακας από το 1 έως το 10 βρίσκεται σε σχέση με τις προσπάθειες επίλυσης του προβλήματος. Όταν το άτομο βαθμολογεί τον εαυτό του έστω και λίγο υψηλότερα στην κλίμακα, ο επαγγελματίας ρωτάει πώς έγινε αυτή η πρόοδος και τι έκανε το άτομο για να συμβεί. Με αυτό τον τρόπο το άτομο ανακαλύπτει δυνατότητες που διαθέτει χωρίς να τις συνειδητοποιεί (Roberts, 2000).
- Στην αντιμετώπιση του άγχους/«αντίστασης» του ατόμου, ενόψει της διακοπής της σχέσης του με τον κοινωνικό λειτουργό, μπορεί να αξιοποιηθούν δεξιότητες και τεχνικές, όπως η **αναγνώριση των συναισθημάτων, η καθησύχηση και η εμπιστοσύνη στις ικανότητες των ατόμων για αυτόνομη δράση**.
- Τέλος, η φάση της περάτωσης περιλαμβάνει αποτίμηση του έργου της συνεργασίας που έχει αναπτυχθεί τόσο με τα άτομα όσο και με τα τυπικά δίκτυα για την αντιμετώπιση της κρίσης ατόμων, οικογενειών ή ομάδων. Μία τέτοια ανατροφοδότηση είναι σημαντική για την επισήμανση εκκρεμοτήτων και τη συζήτηση προοπτικών αντιμετώπισης πιθανών μελλοντικών προβλημάτων, αλλά και για τη βελτίωση του ρόλου των εμπλεκόμενων προσώπων και υπηρεσιών.